

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Behovsutredning för tillsyn enligt miljöbalken 2020-2022

Miljöskydds, Natur- och Vattenavdelningarna

Rapport 2020:07

Rapportnr: 2020:07

ISSN: 1403-168X

Rapportansvariga: Kristina Höök Patriksson, Lotta Sahlin Skoog, Susanna Werner

Foto omslag: Susanna Werner

Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Rapporten finns som pdf på www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland under Publikationer/Rapporter.

Förord

Enligt Miljötillsynsförordningen (SFS 2011:13) ska det hos en operativ tillsynsmyndighet finnas en utredning om tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Behovsutredningen ska avse en tid om tre år. Utredningen ska ses över vid behov och minst en gång varje år. Behovsutredningen och tillsynsplanen ska beslutas av den inom myndigheten som beslutar om användningen av myndighetens resurser.

En operativ tillsynsmyndighet ska föra ett register över de tillsynsobjekt som behöver återkommande tillsyn. För varje verksamhetsår ska en operativ tillsynsmyndighet upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Planen ska grundas på behovsutredningen och verksamhetsregistret.

En arbetsgrupp med representanter från Miljöskydds-, Natur- och Vattenavdelningarna har tagit fram en behovsutredning för Länsstyrelsen i Västra Götalands läns tillsyn enligt miljöbalken. Behovsutredningen avser perioden 2020-2022. Det första året är preciserat och för de andra åren anges en översiktlig bedömning av kända förändringar.

Enligt Miljötillsynsförordningen ska behovsutredningen ses över vid behov och minst en gång varje år. Behovsutredningen kommer att ses över årligen i samband med Länsstyrelsens verksamhetsplanering för nästa budgetår. Tillsynsarbetet utförs som en fortlöpande process, där de olika faserna *behovsutredning*, översyn av resurser och kompetens, planering, genomförande och utvärdering följer på och återkopplar till varandra.

Behovsutredningen har redovisats för t.f. länsöverdirektör Sandra Brantebäck den 16 mars 2020.

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Sammanfattning av tillsynsbehov i länet	3
Allmänt om tillsyn enligt miljöbalken	5
Vad påverkar tillsynsbehovet i Västra Götalands län?	8
Behovsutredning miljöskydd.....	16
Behovsutredning förorenade områden och miljöriskområden	25
Behovsutredning naturvård	27
Behovsutredning vattenskydd.....	36
Behovsutredning vattenverksamhet	37
Underlag.....	42

Sammanfattning av tillsynsbehov i länet

Miljöbalken (MB) syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I miljöbalken uttrycks detta genom balkens rättsligt bindande syfte och de allmänna hänsynsreglerna. Tillsynen är ett medel för att säkerställa miljöbalkens syfte.

I Miljötillsynsförordningen definieras begreppet operativ tillsyn som tillsyn som utövas direkt gentemot den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtar eller har vidtagit en åtgärd. Länsstyrelsens tillsynsansvar enligt 2 kap miljötillsynsförordningen har i denna behovsutredning fördelats utifrån de VÄS-koder som länsstyrelserna använder för ärendehantering, tidsredovisning och budget. Miljötillsynsförordningens (SFS 2011:13) regler om behovsutredning och tillsynsplan inkluderar myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Dessutom tas tillsyn enligt ”Sevesolagstiftningen”, samt lagen om allmänna vattentjänster med i denna behovsutredning eftersom denna tillsyn är så nära knuten till tillsyn enligt miljöbalken.

I behovsutredningen har Länsstyrelsen bedömt hur stor tillsynsinsats som behövs för att tillsynen på ett konstruktivt sätt ska bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen uppnås samt att miljökvalitetsnormer och åtgärdsplaner uppfylls samt vilka resurser som behövs för att hantera inkommande ärenden.

Utredningen visar att behovet av resurser för miljöbalkstillsyn är större än de medel som finns tillgängliga. En årsarbetskraft (åa) nedan utgörs av 220 persondagar (pd).

Resursbehovet för **naturvård** är **13,6 åa**. Det är fördelat på 7,6 åa för återkommande objekt (mest naturreservat och strandskyddsområden), 3,4 åa för inkommande ärenden (händelsestyrt), 2,2 åa för avgränsade insatser (informationsinsatser etc. i förebyggande syfte) samt 0,3 åa på övergripande.

Resursbehovet för **vattenskyddsområden** är **0,1 åa**. Resursbehovet är framräknat enligt Miljösamverkan Sveriges modell för första året.

Resursbehovet för **vattenverksamheter** är **18,6 åa** där de två största posterna avser anmälningsärenden enligt 11 kap. 9a§ miljöbalken och planerad/egeninitierad tillsyn av övrig vattenverksamhet. Resursbehovet är framräknat enligt Miljösamverkan Sveriges modell samt erfarenheter på Länsstyrelsen.

Resursbehovet för **miljöskydd** uppgår till **22,2 åa** vilket är en ökning med 1,0 åa jämfört med 2019. Det beror framför allt på ett större beräknat resursbehov för tillsyn enligt Lagen om allmänna Vatten- och avloppstjänster där vi ser ett behov av att genomföra en större inventering av aktuella områden samt dialog med kommunerna i länet.

Resursbehovet för **förorenade områden** uppgår till **5,4 åa** vilket är en ökning jämfört med förra året, detta behov stämmer mer med utfallet tidigare år.

2020 års tillsynsbehov i persondagar

VÄS	Aktivitet	Tillsynsplan 2020	Behov 2020	Behov 2021	Behov 2022
458	Tillsyn för att förhindra allvarliga kemikalieolyckor (SEVESO)	460	505	=	=
515	Tillsyn av områdesskydd	790	1943	=	=
516	Tillsyn av vattenskyddsområden	20	29	=	=
5232	Skötsel av jordbruksmark	35	43	=	=
525	Samråd enligt 12 kap. 6 § MB	250	346	=	=
526	Tillsyn av dispenser och tillstånd	51	116	=	=
527	Tillsyn av skydd för djur- och växtarter	160	447	=	=
528	Övrig tillsyn (främst vilthägn)	50	86	=	=
535	Tillsyn av vattenverksamhet ¹⁾	2867	4080	=	+
555	Tillsyn av miljöfarlig verksamhet ¹⁾	2500	3218	+	+
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	545	704	+	+
566	Tillsyn av dumpningsdispenser	10	26	=	=
567	Tillsyn av övrig miljö och hälsoskydd	460	468	+	+
575	Tillsyn av förorenade områden	870	1 180 ²⁾	=	=
Summa pd		9068	13 191		
Summa åa		41,2	60,0		

1) Inklusive tillsyn av stora infrastrukturprojektet, bland annat Västlänken

2) För den operativa tillsynen av förorenade områden uppgår behovet 2020 enligt Miljösamverkan Sveriges behovsmodell till 748 pd. Det totala behovet av hela tillsynsarbetet enligt verksamhetsplaneringen uppgår dock till 1180 pd, vilket är det som anges ovan.

Troliga förändringar i tillsynsbehov 2021 och 2022, kommentar till tabellen ovan.

Resursbehovet för tillsyn av infrastrukturprojektet Västlänken kan komma att öka ytterligare kommande år allt eftersom bygget kommer igång i större skala.

Resursbehovet för tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter kommer troligtvis att öka framöver, beroende på direktiv och ambitionsnivå från EU och regeringen.

I och med att den planerade tillsynen inom lagen om allmänna vatten- och avloppstjänster ökar så kommer det troligen att generera ytterligare fler tillsynsändanden framöver.

Allmänt om tillsyn enligt miljöbalken

Tillsyn enligt miljöbalken styrs framför allt av 26:e kapitlet. Tillsynen ska säkerställa syftet med miljöbalken och till balken kopplade föreskrifter. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera efterlevnaden av miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse.

Avgränsningar

Miljötillsynsförordningens (SFS 2011:13) regler om behovsutredning och tillsynsplanen inkluderar myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. I denna behovsutredning tas tillsyn enligt "Sevesolagstiftningen", samt lagen om allmänna vattentjänster också med. Dessa två områden är så nära knutna till tillsyn enligt miljöbalken att det bedömts vara svårt att skilja ut och undanta denna tillsyn från miljöbalkstillsynen.

Återkommande objekt, avgränsade insatser, inkommande ärenden

I den modell vi valt för behovsutredningen har vi valt att under varje VÄS-kod dela upp tillsynsbehovet i återkommande objekt, avgränsade insatser och inkommande ärenden (klagomål, anmälningar, tips). I sammanfattningen ovan redovisas tillsynsbehovet tvärs över organisationsstruktur för att en sammanvägning av tillsynsbehovet vid hela myndigheten ska kunna göras.

Till kategorin *Återkommande objekt* räknas tillsynsobjekt som kräver återkommande insatser och som kan planeras i förväg, t.ex. regelbundna besök, granskning av inrapporterade uppgifter samt handläggning av anmälningsärenden kopplade till objekten. Även händelsestyrda insatser kopplade till dessa objekt, som t.ex. klagomål och driftstörningar räknas in här. Bland de återkommande objekten återfinns främst objekt med tillståndsplikt och rapporteringskrav som hanteras med stöd av 9 och 11 kap. MB, objekt enligt 10 kap. MB samt vissa objekt enligt 8 kap. MB. Tillsynsmyndighetens arbete med att initiera och driva omprövningar ingår också i tillsynen av återkommande objekt. Denna kategori innehåller således både egeninitierad och händelsestyrd tillsyn.

Till kategorin *Avgränsade insatser* räknas behov inom områden där det inte finns några tydliga tillsynsobjekt eller där behoven är svårdefinierade. Det gäller exempelvis inom strandskydd, vissa vattenverksamheter och åtgärder som väsentligt förändrat naturmiljön samt avseende tillsynsbehov för vissa djur- och växtarter. Tillsynsbehovet för dessa objekt kan exempelvis hanteras genom inventeringar, tillsynskampanjer samt den myndighetsutövning som följer på den här typen av egeninitierade aktiviteter. De avgränsade insatserna avgränsas geografiskt, verksamhetsinriktat och ämnessturt. Det verkliga tillsynsbehovet inom dessa områden uppstår i de fall anmälningar inkommer eller det på annat sätt kan antas att överträdelser av miljöbalken sker. Alla avgränsade insatser är egeninitierade eller planerade insatser.

Till kategorin *Inkommande ärenden* räknas klagomål, tips och anmälningar (dock inte anmälningar om ändringar inom befintliga miljötillstånd). Det är lättare att beräkna tidsåtgången för anmälningar än för klagomål och tips, eftersom anmälningsärenden påminner om prövningsärenden på så sätt att det är anmälaren som tillhandahåller de underlag som behövs för handläggningen. Samråd enligt 12 kap 6 § MB

räknas som inkommande ärenden. Uppskattning av tillsynsbehovet inom denna kategori sker utifrån erfarenhet, uppföljning av nedlagd tid samt användning av speciella rutiner/arbetsätt som påverkar arbetsinsatsen. När det gäller klagomålsärenden tillkommer utredning och kommunikering m.fl. arbetsmoment som kan vara svårförutsägbara moment inom tillsynen. Om det förekommer många inkommande ärenden/klagomål inom ett tillsynsområde eller för ett visst antal objekt kan detta leda till att dessa objekt förs in i kategorin avgränsade insatser, d.v.s. ett särskilt behov har på detta sätt visat sig och en särskild tillsynsinsats behöver genomföras. Inkommande ärenden kan hanteras genom förelägganden med stöd av 26 kap 9 § MB, föreläggande om försiktighetsmått alternativt ”ingen erinran” eller genom avskrivning av obefogade klagomål eller tips. Denna kategori är enbart händelsestyrd.

Förordningen om avgifter för prövning och tillsyn

I kap 10 i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (nedan kallad FAPT) framgår att länsstyrelserna årligen ska redovisa kostnader och inkomster för vissa typer av arbete (10 kap. 3 §). Länsstyrelserna ska därutöver enligt 10 kap. 4§ också redovisa ”beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder som enligt länsstyrelsernas bedömning inte kan täckas av avgifterna” enligt FAPT:en. Länsstyrelserna ska vidare ange skälen för sina bedömningar (10 kap. 4§) samt samverka för en enhetlig redovisning (10 kap. 5 §). Redovisningen ska ske till Naturvårdsverket. Miljösamverkan Sverige har tagit fram en modell för bedömning och beräkning av tillsynsbehovet som länsstyrelserna bör använda sig av för att kunna göra denna redovisning till Naturvårdsverket. Länsstyrelsen i Västra Götaland har använt denna modell för att beräkna tillsynsbehovet och kunna göra redovisningen till Naturvårdsverket.

I FAPT 10 kap. 4 § efterfrågas beräknade kostnader för nödvändiga tillsynsåtgärder. Dessa kostnader likställs med det behov som ska tas fram enligt miljötillsynsförordningen (1 kap 6 §). I behovsutredningen anges tid för olika tillsynsåtgärder. För att räkna fram kostnader utgår vi från följande:

- produktiv arbetstid motsvarar 75 % av en tjänst
- kostnaden för vår arbetstid är 800 kr/h¹.

Den totala kostnaden för tillsyn blir således:

$$\text{Behov (h)} \cdot (1/0,75) \cdot 800 \text{ kr/h}$$

Redovisningen till FAPT ska avse behovet för föregående år jämfört med det år redovisningen sker. Detta för att behovet ska kunna jämföras med utfallet av genomförd tillsynstid samt tillsynsintäkter för det år som passerat.

Planerad eller händelsestyrd tillsyn

Den operativa tillsynen kan vara planerad eller händelsestyrd. Både den händelsestyrda och den planerade tillsynen kan bedrivas i förebyggande syfte, exempelvis genom rådgivning per telefon, eller för att följa upp och kontrollera att gällande regler följs.

¹ 800 kr/h är den timkostnad för tillsyn som i regel anges i FAPT:en i de fall timavgift ska tas ut. FAPT 3 kap. 11 §.

Med planerad tillsyn avses sådan tillsyn som Länsstyrelsen planlägger och utför på eget initiativ i enlighet med tillsynsplanen. I denna behovsutredning redovisas denna tillsyn under dels *Återkommande objekt*, dels under *Avgränsade insatser*. Planerad, främjande tillsyn i form av *Avgränsade insatser* kan t.ex. vara en informationskampanj som riktas till en särskild målgrupp i syfte att förebygga olovlig verksamhet. Genom information och rådgivning skapas förutsättningar för att miljöbalkens ändamål tillgodoses. Ett annat exempel på främjande tillsyn kan vara uppföljning av verksamhetsutövarnas egenkontroll, vilket i denna behovsutredning räknas in under tillsynen som bedrivs för *Återkommande objekt*. Den planerade tillsynen kan också vara kontrollerande, dvs. att Länsstyrelsen initierar kontroller med avseende på en särskild målgrupp eller ett målområde, följer upp fastställda villkor i beslut etc.

Idag är en stor del av Länsstyrelsens miljöbalkstillsyn händelsestyrd, d v s tillsynen initieras av inkomna klagomål/tips eller att tillsynsmyndigheten upptäcker överträdelser. Dessa tillsynsinsatser redovisas i huvudsak under kategorin *Inkommande ärenden*.

Länsstyrelsens övergripande målsättning bör vara att mer av tillsynen är planerad och främjande, alltså sådan som kan genomföras som t.ex. *Avgränsade insatser*. Behovet av resurser för hantering av inkommande ärenden som är kopplade till fasta tillsynsobjekt räknas dock in under behovet av tillsyn för *Återkommande objekt*.

Vad är rimligt behov?

Länsstyrelsens utgångspunkt för behovsutredningen ska vara att göra avgränsningar och avvägningar utifrån reella behov och vad som behövs för att uppnå miljökvalitetsmålen. Därmed blir det en rimlig balans mellan behovsutredning och tillsynsplan.

I tillsynsmyndighetens uppdrag ligger att kunna prioritera åtgärder där de gör mest nytta utifrån definition av tillsynsuppdraget, bl.a. med utgångspunkt i miljökvalitetsmålen. Vi måste därför göra prioriteringar i vårt tillsynsarbete. Utöver detta måste ett visst mått av avgränsningar och prioriteringar ske redan i behovsutredningen.

Vår ambition är att behovsutredningen ska grunda sig på det verkliga tillsynsbehovet ur miljösynpunkt samt var det är kostnadseffektivt att nå en effekt genom att bedriva tillsyn. Om den tillsyn vi bedriver inte ger någon effekt i förhållande till våra uppdrag så kanske det inte finns ett verkligt tillsynsbehov utan det man vill uppnå kanske bättre nås på andra sätt än via tillsyn. Beräkningen av tillsynsbehovet hänger också starkt samman med myndighetens arbetssätt och vilka effekter man lyckats uppnå genom tillsynsarbetet.

Vad påverkar tillsynsbehovet i Västra Götalands län?

Beskrivning av situationen i länet av betydelse för tillsynen

Behovet av naturvårdstillsyn styrs i hög grad av de givna naturförutsättningarna. Västra Götalands län är ett stort län med mycket varierande och speciell natur; havs- och insjö kust, gammal jordbruksbygd, lövskogar, plåtåberg och stora skogs- och våtmarksområden. Den varierande naturen och en lång tradition av skyddad natur gör att det finns över 500 naturreservat och 4 nationalparker. Det kräver en hel del tillsyn för att säkerställa att natur och friluftsvärden upprätthålls.

Länet är också kust och sjörikt med en lång kuststräcka, de två stora sjöarna Vänern och Vättern och ett i övrigt sjö- och årikt landskap, särskilt i Dalsland, Sjuhäradsbygden och i norra Skaraborg. Strandskyddet är omfattande, trots att Västra Götalands län har generella undantag, och därmed är också tillsynen inom strandskyddet omfattande. Det förekommer mycket fritidshusbebyggelse utmed kusterna och exploateringstrycket är stort. Det är ofta där som tillsynen behövs.

Västra Götalands län präglas också i hög grad av jordbruk med fullåkersbygd i Skaraborg och Fyrbodalområdet samt mer småbruten odlingsbygd i norra Skaraborg, Sjuhärad, vid kusten och Dalsland. Det påverkar också i hög grad naturvårdstillsynen. Det generella biotopskyddet genererar en hel del tillsynsärenden årligen. I länet finns cirka 5 000 markavvattningsföretag. Behovet av tillsyn av markavvattningsföretagen är stort.

Vid de besöksintensiva naturskyddade områdena Hornborgasjön och Koster måste tillsynen koncentreras till att bevaka beträdnadsförbud, jakt- och artskyddsbrott, brott mot fiskeföreskrifter, hastighetsgränser (båt), olovlig eldning etc. Vid mindre besöksintensiva naturreservat finns ett behov av att ha tillgång till en utbildad naturvårdsvakt som kan rycka ut vid överträdelser.

Västra Götalands län är ett rovdjurslän. Vi har bl.a. varg och lo, vilket innebär ett behov av en hel del förebyggande tillsyn i form av ex. informationskampanjer. Vi ser ett behov av att arbeta mer riktat än tidigare mot illegal jakt på rovdjur.

Sveriges största sjö Vänern har, liksom västkusten, många småbåtshamnar och fritidshusbebyggelse med bryggor och där nybyggnation, renoveringar och muddringar sker frekvent. Kvittblivning av muddermassor hanteras delvis genom dumpning till havs. Vid Vinga i havet utanför Göteborg ligger den största platsen där dumpningsdispens har beviljats.

Länets största vattenkraftverk ligger i Göta älv och dessutom finns ytterligare cirka 290 mindre kraftverk. I åtgärdsprogrammet till vattenförvaltningsarbetet anges behov av stora tillsynsinsatser med en femtedel av all vattenkraft varje år. Vidare pekar Vattenmyndigheten på behov av tillsyn av alla vattenuttag, exempelvis i åarna i jordbruksområden och även en regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden. Länsstyrelsen har i uppdrag att långsiktigt säkra en hållbar dricksvattenförsörjning vilket påverkar resursbehov för arbete med skydd av dricksvatten från år 2018 och några år framåt.

Inom länet ligger Sveriges största hamn, stora petrokemiska industrier och flera raffinaderier. Detta påverkar Länsstyrelsens tillsyn av miljöfarlig verksamhet till stor del, då behovet av tillsyn vid dessa verksamheter är stort. Det finns också annan tung industri i form av massa- och pappersindustri, fordonsindustri, cementindustri, glasindustri, kemisk industri samt smältverk m.m. Här finns också ett flertal textilindustrier, många verkstadsindustrier och stora deponier. Den stora förekomsten av större miljöfarlig industri medför också att många verksamheter berörs av EU-direktiv som IED-direktivet och Sevesodirektivet.

Västra Götalands län präglas av en långvarig industriell verksamhet vilket påverkar förekomsten av förorenade områden. Länet har ojämförligt flest antal objekt i landet som är klassificerade i riskklass 1 och 2 enligt MIFO, Naturvårdsverkets Metodik för Inventering av Förorenade Områden.

I Göteborg pågår flera infrastruktursatsningar med bl. a flera stora vattenverksamheter som broar och tunnlar där masshantering och kontrollprogram ger flera och stora följdärenden. Ett av dessa projekt är Västlänken, en järnvägstunnel under Göteborg som byggs under 2018-2026, ett projekt som kräver en större tillsynsinsats från Länsstyrelsen. Här har Länsstyrelsen fått ett tillsynsansvar.

Förändringar i omvärlden och risker som kan påverka behovet

Här görs en omvärldsanalys av förändringar som påverkar tillsynsbehovet, t ex ändrad lagstiftning, nya krav på tillsynsintervall etc.

Klimatförändringar

Torkan under sommaren 2018 och våren 2019 har visat att vattenbrist kan bli ett område som tillsynen kan behöva fokusera mer på de kommande åren. Det kan bland annat handla om ökad tillsyn över vattenuttag där de som saknar tillstånd kan behöva åläggas att söka tillstånd och de som har tillstånd kan behöva följas upp i större utsträckning.

En förväntad ökning av temperatur och nederbörd medför även förändringar i vattenflöden och vattennivåer i hav och sjöar. Vissa delar av länet beräknas få minskade extrema vattenflöden t.ex. centrala delarna av Skaraborg medan det i andra delar väntas öka. I södra Sverige kan översvämningar inträffa under alla årstider. Göteborg har stora problem med översvämningar eftersom staden är utsatt för hårt väder och har mycket hårdgjorda ytor. Det handlar också om risk för höga havsnivåer från Västerhavet, höga flöden i Göta älv och, liksom alla svenska städer, stora skyfall. Exempelvis planerar Göteborgs stad att bygga älvkantsskydd, murar, som ska stå emot stigande vattennivåer. I en majoritet av länets kommuner finns risk för översvämning, vilket sammantaget gör att vi bedömer att tillsynsbehovet kommer att öka och förändra tillsynsbehovet framöver.

Vintern 2019 inträffade ett mindre skred i Kungälv, vilket medförde ett begränsat tillsynsbehov och som belyser de skredrisker som förekommer i delar av länet. Inom ramen för Göta Älv delegationen sker en stor statlig satsning för konkreta klimatanpassningsåtgärder och stabilitetsförbättrande åtgärder längsmed älven. Ökad tillsyn förväntas både till följd av förebyggande åtgärder såväl som tillsyn till följd av utlösta skred. Tretton av länets 49 kommuner ligger i områden med betydande risk för skred.

Nya regler om invasiva arter har trätt i kraft 2019. En lista med 66 arter inom EU som ska utrotas eller hanteras på något sätt. Av dessa arter finns en handfull i Västra Götalands län. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten är i färd med att ta fram föreskrifter och vägledning för hur bl.a. tillsynen över invasiva arter ska ske. Under 2020 kommer det att klarna hur det här nya lagstiftningsområdet kommer påverka tillsynsbehovet.

Regeringen har tillsatt en utredning om översyn av strandskyddet (direktiv M 2019:01). En del i direktivet anger att strandskyddet ska förstärkas i starkt exploaterade områden. Utredning avser att se på möjligheterna till en förstärkt och effektivare tillsyn i strandskyddsområden. Förslag från utredningen kommer först i november 2020, men dessa kan inför kommande år påverka behovet av tillsyn inom strandskydd och även tillsynsvägledningen gentemot kommunerna.

Dammsäkerhet

Behovet av en god dammsäkerhet är ständig för att undvika skada på människa och miljö. Vi har via statliga myndigheter så som MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) sett ett ökat intresse i att öka beredskapen och informationssäkerheten i samhället. Ett fokusområde under 2019 har varit att informera verksamhetsutövarna om behovet av informationssäkerhet. Ytterligare fokus har i tillsynen år 2019 legat på verksamhetsutövarnas beredskap för ett haveri. Länsstyrelsen noterar att brister finns som behöver arbetas vidare med. Arbetet med informationssäkerhet och beredskap kommer fortskrida under 2020 då behovet kvarstår. Fokus under 2020 kommer även vara på granskning av säkerhetsledningssystem och hantering av nödsituationer. Ett ändrat säkerhetsläge i Sverige skulle kunna leda till att det finns en ökad risk för att externa parter försöker komma åt känslig information. Det är därför viktigt att fortsätta arbetet med bland annat informationssäkerhet.

Under 2019 har nya vägledningar börjats tagits fram av Svenska kraftnät (SvK) för utförandet av helhetsbedömningar. Detta innebär att Länsstyrelsen troligtvis under år 2020 kommer behöva arbeta med att förmedla detta vidare till verksamhetsutövarna samt börja granska de helhetsbedömningar som eventuellt inkommer under året. SvK planerar även att ta fram fokusområden för tillsyn. Detta fokusområde kommer även styra tillsynsarbetet.

Åtgärdsprogram Vatten

Förvaltningsplan inklusive åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt beslutades av Vattenmyndigheten den 13 dec 2016. Åtgärdsprogrammet innehåller flera åtgärdsuppdrag till Länsstyrelsen med fokus på tillsyn och tillsynsvägledning och åtgärdsuppdragen för den nya förvaltningscykeln 2016-2021 är mer tydliggjorda jämfört med föregående cykel. Det innebär bl. a. att Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn vid en femtedel av alla vattenkraftverk varje år och att alla vattenuttag och vatten-skyddsområden ska få tillsyn. Länsstyrelsen ska se till att alla verksamhetsutövare genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs.

Åtgärdsprogrammet innebär också att Länsstyrelsen vid prövning och tillsyn enligt 9, 10 och 11 kap. behöver kräva åtgärder så att MKN följs. Enligt Vattenmyndigheten utövas inte tillsyn i tillräcklig omfattning för att säkerställa och följa upp att tillståndspliktiga verksamheter genomför de åtgärder som behövs för att följa miljö-kvalitetsnormerna för vatten. Länsstyrelsen ska enligt åtgärdsprogrammet säkerställa att alla avloppsreningsverk och industrier med utsläpp av miljöfarliga eller övergödande ämnen begränsar sina utsläpp så att de inte påverkar vattenförekomster som inte uppnår god status. Det innebär bland annat att Länsstyrelsen måste arbeta

med omprövningar eller utökad tillsyn av en stor del av alla avloppsreningsverk om de ska klara åtgärdsprogrammets krav om utsläpp av maximalt 0,1 mg fosfor per liter utgående vatten.

Länsstyrelsen behöver också utöka sin prövning och tillsyn generellt sett med syfte att få tillstånd åtgärder avseende förbättrad kontinuitet, morfologi, hydrologi, åtgärder mot övergödning, minskade utsläpp och minskade läckage av miljögifter från förorenade områden samt luftutsläpp som leder till försurning.

Vattenkraft

Regeringen har beslutat om kompletterande bestämmelser till propositionen om vattenmiljö och vattenkraft. Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 2019. Lagen innebär att alla vattenkraftverk som i dag producerar el, relaterade reglerdammar eller nedlagda vattenkraftverk som ursprungligen byggdes för att producera el, ska ha moderna miljövillkor. Ägare till vattenkraftverk som saknar moderna miljövillkor för verksamheten måste skaffa tillstånd i enlighet med miljöbalken. Det kommer att kunna ske via en nationell plan för miljöprövning av vattenkraften eller att ägarna ansöker om prövning direkt hos mark- och miljödomstolen. De ägare som ingår i den nationella planen har möjlighet att ansöka om viss ekonomisk ersättning från Vattenkraftens miljöfond Sverige AB för kostnader för omprövning, miljöåtgärder och produktionsförluster.

Invasiva arter

Sedan den 1 januari 2019 har länsstyrelserna och kommunerna nya viktiga roller i arbetet mot invasiva främmande arter. Länsstyrelsen ska bland annat bedriva tillsyn på tillståndsgivna verksamheter, verksamheter inom jord- och skogsbruk och privatpersoner som kan inneha sällskapsdjur som är förbjudna. En kommun kan begära att länsstyrelsen ska överlåta ansvaret till kommunen.

Tillsynsärenden uppkommer också när jordmassor ska flyttas. Dessa kan innehålla invasiva arter och i så fall måste massorna hanteras på ett särskilt sätt.

Miljö kvalitetsmålen

Länsstyrelsen har en samordnande roll i det regionala arbetet med miljömålen. Vi följer också upp hur miljöarbetet går.

Vi fokuserar på fyra utmaningar för Västra Götaland där vi tillsammans kan skapa bättre förutsättningar för miljön:

- Minskad klimatpåverkan och ren luft
- Hållbar användning av vattenmiljöer
- Hållbart brukande av skog och odlingslandskap
- God boendemiljö och hållbar konsumtion

Inom varje utmaning finns åtgärder för lokala och regionala aktörer i Västra Götaland för att nå de regionala miljömålen. Kommunerna, Västra Götalandsregionen, universitet och högskolor, näringsliv, markägare, ideella organisationer, Skogsstyrelsen, Trafikverket och Länsstyrelsen är några viktiga aktörer för genomförandet. Syftet med åtgärdsprogrammet är att det ska vägleda och stödja prioriteringar samt stimulera till en ökad samverkan i det lokala och regionala miljöarbetet. Flera åtgärder grundar sig på lagkrav medan andra åtgärder till större del är frivilliga. Under

programmets period stödjer Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Västra Götalandsregionen arbetet genom att bidra till samverkan, följa upp åtgärderna och sprida goda exempel.

Programmet innehåller 46 nya åtgärder som aktörerna åtar sig att arbeta med. Några av dessa åtgärder berör direkt tillsynen men tillsynen är i övrigt en stödande verksamhet för att nå miljömålen.

Miljökvalitetsnormer

Idag finns miljökvalitetsnormer för:

- olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477)
- kvaliteten på vattenmiljön (SFS 2004:660)
- olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554)
- omgivningsbuller (SFS 2004:675)

Myndigheter och kommuner ska säkerställa att de miljökvalitetsnormer som meddelats enligt 5 kap. 3 § MB uppfylls. Detta ska bl.a. göras vid utövande av tillsyn (5 kap. 5 § MB). Länsstyrelsens tillsyn har inte så stor möjlighet att påverka MKN för utomhusluft och omgivningsbuller. Däremot har tillsynen möjlighet att påverka MKN som rör parametrar i vattenförekomster och olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten.

Den 13 december 2016 beslutade Vattenmyndigheten i Västerhavets vattendistrikt om miljökvalitetsnormer för vatten, förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivning för distriktet. För att uppnå miljökvalitetsnormerna krävs miljöförbättrande åtgärder i många vattenområden och även på land. Fokus ska ligga på verksamheter i de områden med vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå god ekologisk status eller god kemisk status, enligt Vattenmyndighetens miljökvalitetsnormer. För att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås behövs ökade insatser inom planerad tillsyn.

Överlåtelse av tillsyn

Inom länet finns totalt ca 850 miljöfarliga verksamheter som är tillståndspliktiga. Länsstyrelsen har överlåtit tillsynen över större delen (ca 575 st.) av dessa verksamheter till kommunerna och har kvar tillsynsansvaret för ca 275 verksamheter. Några av besluten om överlåtelse av tillsyn är gamla, en del av dem är fattade med stöd av miljöskyddslagen. Länsstyrelsen planerar för en översyn av samtliga beslut om överlåtelse av tillsyn av miljöfarliga verksamheter till kommunerna. Denna översyn kommer att pågå 2020-2022. Syftet är att få aktuella beslut som medför att tillsynen bedrivs av den myndighet där den passar bäst, Länsstyrelsen eller en kommun. Översynen kan medföra att antalet tillsynsobjekt för Länsstyrelsen antingen minskar eller ökar, samt att fördelningen på branscher förändras. Allt detta kommer troligen att leda till ett förändrat tillsynsbehov.

Alla kommuner utom Essunga, Falköping, Grästorp, Härryda, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Partille, Skara, Skövde, Sotenäs, Tibro, Tidaholm, Töreboda, Öckerö har tillsyn över stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § miljöbalken. Stängselgenombrott är i hög grad en allemansrättslig fråga och därför finns en logik i att det

sköts av kommunerna som har god kännedom om behoven för det lokala friluftslivet.

Länsstyrelsen arbetar även aktivt för att överlåta tillsynen av vattenskyddsområden till kommunerna, vilket sker i samband med kommunbesök, beslut om nya eller reviderade vattenskyddsområden samt vid förnyelse av beslut om överlåtelse av tillsyn enligt miljöbalken.

Värdegrund, rättssäkerhet och helhetssyn

Länsstyrelsen har en värdegrund för sitt arbete: **Lyhörd expertis** och **Framåtriktad förvaltning**. Vår gemensamma värdegrund beskriver förhållningssätt och beteenden som ska vägleda oss i vår vardag. Den tar sin utgångspunkt i den statliga värdegrunden och i våra relationer. Värdegrunden är gemensam för alla Länsstyrelsens chefer och medarbetare och samtliga anställda har varit delaktiga i att formulera den. Länsstyrelsens värdegrund är viktig att ha med sig i tillsynsarbetet.

Tillsynen ska bedrivas så att trygghet uppnås för den enskilde medborgaren eller verksamhetsutövaren. Det innebär konkret att de människor som blir utsatta för Länsstyrelsens tillsyn ska behandlas lika, ska få tydliga besked, ska behandlas med respekt och rättssäkerhet.

Rättssäker tillsyn innebär att handlägningsrutiner ska följas. Den enskilde medborgaren eller verksamhetsutövaren som utsätts för tillsyn, ska ha möjlighet att föra fram sin talan i ärendet. Länsstyrelsens beslut ska grundas på vedertagen rättspraxis och vara granskade i samverkan med flera avdelningar.

Länsstyrelsens helhetssyn ska tillämpas i tillsynen. Det innebär konkret att samverkan ska ske mellan flera avdelningar i enskilda tillsynsärenden när så är befogat. Om vi samarbetar kan det underlätta för den vi riktar tillsynen mot att förstå vad målet med tillsynen är.

Regeringens regleringsbrev

I regeringens regleringsbrev till Länsstyrelserna för år 2020 anges följande om miljötillsyn:

1 Mål och återrapporteringskrav:

Efterbehandling av förorenade områden för bostadsbyggande

A 2. Länsstyrelserna ska redovisa hur de har arbetat med förorenade områden som är lämpliga att sanera för byggande av bostäder i enlighet med förordningen (2004:100) om avhjälpan av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande.

Invasiva arter

A 4 Länsstyrelserna ska redovisa arbetet med att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter, och i vilken utsträckning som arbetet med att vidta åtgärder har överlåtits till de kommuner som har efterfrågat detta.

Tillsynsmetoder

D 1. Länsstyrelserna ska påbörja ett utvecklingsarbete för att ta fram gemensamma arbetsmetoder avseende sin tillsynsverksamhet. Utvecklingsarbetet ska leda till en mer effektiv och rättssäker tillsyn.

Tillsyn av gränsöverskridande transporter av avfall

D 4. Länsstyrelserna i Norrbottens, Gävleborgs, Stockholms, Västra Götalands och Skåne län ska, som tillsynsansvariga för gränsöverskridande transporter av avfall, redovisa hur den operativa tillsynen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall har bedrivits, hur tillgängligheten har ökat och vilka insatser som genomförts i detta syfte.

3 Uppdrag:

Energiomställning och minskad klimatpåverkan

A 1. Länsstyrelserna ska mot bakgrund av de energi- och klimatpolitiska målen samordna och leda det regionala arbetet inom relevanta ansvarsområden. I uppdraget ingår att:

- genomföra de regionala energi- och klimatstrategierna,
- främja fossilfria transporter för personer och gods samt genomföra de regionala planerna för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel,
- verka för effektiva klimatinvesteringar i länet och synergieffekter mellan olika åtgärder, samt
- verka för att öka andelen förnybar energi i länet, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar för en utbyggnad av vindkraft.

Dricksvatten

A 3. Länsstyrelserna ska redovisa resultaten och effekterna av sitt arbete med att skydda dricksvatten, inklusive skydd av vatten som utnyttjas eller som kan komma att utnyttjas som vattentäkt enligt 7 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken. Av redovisningen ska även framgå vilka resultat och effekter som förstärkningen av länsstyrelsernas anslag för detta ändamål har lett till.

Strandskydd

A 9. Länsstyrelserna ska registrera uppgifter om kommunernas och länsstyrelsernas samtliga beslut om upphävande av och dispens från strandskyddet samt tillsynsbeslut i strandskyddsärenden. Uppgifterna ska sammanställas i statistik som bl.a. visar hur många beslut som har fattats under året, fördelat på kommuner, samt skälen för och ändamålen med varje beslut. Länsstyrelserna ska även registrera uppgifter om sådana kommunala beslut som en länsstyrelse har beslutat att överpröva enligt 19 kap. 3 b § miljöbalken eller som har överklagats.

Samordnande och sektorsövergripande

B 4. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska göra en samlad redovisning av utvecklingen av handläggningstiderna för ärendetyperna förprovning av djurstallar, samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och miljöprövningsdelegationernas provning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken samt anmälan om ändring av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet.

Miljötillsyn

D 5. Länsstyrelserna ska redovisa resultatet av utvärderingen av de åtgärder som genomförts med anledning av det uppdrag som länsstyrelserna gavs i regleringsbrevet

för 2017 om införande av lämpliga samverkansformer för en mer effektiv och likvärdig Sevesotillsyn. Vidare ska länsstyrelserna redogöra för vidtagna åtgärder samt framtida åtaganden på området. Uppdraget samordnas av länsstyrelsen i Dalarnas län.

D 6. Länsstyrelserna ska redovisa hur tillsynen enligt miljöbalken har utvecklats sedan föregående år, avseende andelen egeninitierad tillsyn och fördelningen mellan olika områden, samt vilka tillsynsvägledande insatser som har genomförts och hur samverkan har bedrivits. Redovisningen ska utformas enhetligt och efter hörande av Naturvårdsverket. Redovisningen ska omfatta hur medlen har använts, vilka resultat som länsstyrelsernas arbete har lett till och en analys av detta.

Strategiskt VA-arbete

D 7. Länsstyrelserna ska stödja kommunerna i arbetet med att utveckla VA-planer. Länsstyrelserna ska redovisa genomförda insatser för att stödja kommunernas arbete med att utveckla strategiska VA-planer och genomförd tillsyn enligt 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Behovsutredning miljöskydd

458 Tillsyn av åtgärder för att förhindra eller begränsa allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen)

Denna lagstiftning (1999:381) omfattas inte av miljöbalken men länsstyrelsen ska integrera tillsynen med den övriga miljöskyddstillsynen. Tillsynen inom området syftar till att begränsa eller förhindra att allvarliga kemikalieolyckor uppstår. Tillsynen består framför allt av granskning av säkerhetsrapporter, handlingsprogram, anmälningar, interna planer, inspektion och kontroll samt uppföljning av incidenter och driftstörningar. Länsstyrelsens insatser enligt Sevesolagen finansieras från och med 2018 med avgifter som fördelas via riktade medel på ramanslaget.

Återkommande objekt

Bedömning av det samlade tillsynsbehovet för 2020 enligt beräkning enligt aktuell modell uppgår till ca 505 persondagar

De lagbundna kraven på uppdatering av dokument, som säkerhetsrapporter och handlingsprogram vart femte år innebär att tillsynsaktiviteterna varierar ganska mycket mellan olika år och insatserna måste anpassas efter detta. Granskning av säkerhetsrapporter och handlingsprogram görs alltså vart femte år, då stora mängder av ärenden kommer in samtidigt. Aktuellt behov enskilda år framgår av tillsynsplanen för respektive år.

Egeninitierad och händelsestyrd tillsyn

Länsstyrelsen har 2020 tillsyn över 34 verksamheter på den högre kravnivån samt 75 verksamheter på lägre kravnivån, varav 45 bergtäkter. Av dessa har Länsstyrelsen även tillsynen enligt 9 kap miljöbalken på flertalet av verksamheterna på högre kravnivån och ca en tredjedel av verksamheterna på lägre kravnivån. För övriga tillståndspliktiga verksamheter har tillsynen enligt miljöbalken överlåtits till respektive kommun. I den planerade tillsynen ingår granskning av säkerhetsrapporter och andra handlingar, anmälningsärenden m.m. samt planerade tillsynsbesök. Anläggningar på den högre kravnivån lämnar in säkerhetsrapport minst vart 5:e år eller i samband med tillståndsprövning enligt miljöbalken. Verksamheter på den lägre kravnivån lämnar på motsvarande sätt in handlingsprogram minst vart 5:e år. Granskningen av säkerhetsrapporter och handlingsprogram sker därmed antingen som en del av Länsstyrelsens tillsyn eller vid prövningsmyndighetens tillståndsförfarande.

Vid sidan av den planerade tillsynen finns även den händelsestyrda. Det handlar om uppföljning av inträffande incidenter och olyckor, men även förändringar vid anläggningarna som kan motivera en utökad tillsyn. Den händelsestyrda tillsynen är tidvis av relativt stor omfattning vilket kan förklaras av att länet hyser många stora och komplexa processindustrier där förändringar är vanliga och där olyckor kan få allvarliga konsekvenser för hälsa och miljö.

I samordningen av Sevesotillsynen ingår att göra en detaljerad planering av tillsynen. Detta omfattar tillsynsplan och tillsynsprogram. Dessutom skall rapportering ske till EU via MSB. I samordningen ingår även att ge vägledning och stöd vid tillsynsbesök, beslut om avgifter för Sevesotillsyn, intern och extern uppföljning mm.

Resursbehov

Resursbehovet räknas fram genom att utgå från avgiftsnivåerna i förordning (2016:986) om avgifter för tillsyn av åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Avgiften räknas om till ett tillsynsbehov genom att dividera varje avgift med timkostnaden 800 kronor. I det framräknade resursbehovet ingår både egeninitierad och händelsestyrd tillsyn då vi räknar med att den tillsynsinsats som avgiften omfattar i de flesta fall täcker även den händelsestyrd tillsynen, samt ett visst mått av samordning.

Avgifterna enligt förordning 2016:986 avser inte bara Länsstyrelsens arbete med Sevesotillsyn, utan även MSB:s insatser för tillsynsvägledning inom området. MSB:s kostnader utgör ca 20% av de totala kostnaderna för myndigheternas arbete med Sevesotillsyn. Länsstyrelsens tillsynsbehov får då anses utgöra 80 % av det behov som räknas fram utifrån tillsynsavgifterna.

	ANTAL OBJEKT	H/OBJEKT	BEHOV TIMMAR
Verksamheter på högre kravnivå, tillståndsplikt A	10	100	1000
Verksamheter på högre kravnivå, tillståndsplikt B	18	75	1350
Verksamheter på högre kravnivå, anmälningsplikt C*	3	50	150
Verksamheter på högre kravnivå, ej tillstånds/anmälningspliktig*	3	50	150
Verksamheter på lägre kravnivå, tillståndsplikt A	9	34	306
Verksamheter på lägre kravnivå, tillståndsplikt B varav 45 utgörs av bergtäkter.	58	25	1450
Verksamheter på lägre kravnivå, anmälningsplikt C	1	17	17
Verksamheter på lägre kravnivå, ej tillstånds/anmälningspliktig	7	17	119
Summa Sevesotillsyn			4542

*) Dessa är dock tillståndspliktiga pga de är på den högre kravnivån (se FMH-bilagan)

Summa behov operativ tillsyn 4542 timmar, motsvarande ca 568 pd, varav 141 persondagar för bergtäkterna. Av detta utgörs då Länsstyrelsens behov 80 %, alltså ca 455 persondagar.

Resursbehovet på 455 persondagar, kan ses som ett genomsnittligt mått på behovet per år, sett över t.ex. en 5-årsperiod med vissa variationer i tillsynsinsatser enskilda år.

Det inkluderar även arbetet med bergtäkter, trots att avgifter inte får tas ut för tillsyn på bergtäkter med stöd av förordning 2016:986. Eftersom Länsstyrelsen inte har tillsyn enligt miljöbalken på bergtäkterna - med några få undantag - så saknas i praktiken finansiering av tillsynen på bergtäkterna.

Anslag enligt ovan bedöms ligga i samma storleksordning som det bedömda behovet utifrån våra anpassade tillsynsprogram. Dock saknas ersättning för arbete med bergtäkter som omfattas av Seveso, vilket medför att tillsyn vid dessa inte kan prioriteras för närvarande.

I ovanstående siffror ingår ett visst mått av administration, rapportering etc. för respektive anläggning. Däremot bedömer vi att resurser för intern samordning inkl. utveckling och samverkan inte täcks i dessa siffror. I vårt län ställs särskilda krav då vi har många kommuner och räddningstjänstförbund att samordna arbetet med, samt många anläggningar att bedriva tillsyn på. Därför görs ett tillägg av resursbehovet på 50 persondagar.

555 Tillsyn av miljöfarlig verksamhet

Tillsynen omfattar i huvudsak kontroll av hur villkoren i givna tillstånd efterlevs för miljöfarliga verksamheter med beteckningen A eller B i förordningen (1998:899) om miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd. Länsstyrelsen kan överlåta tillsyn enligt 9 kap. miljöbalken till den kommunala tillsynsmyndigheten. Där länsstyrelsen har tillsynsansvaret enligt 9 kap. miljöbalken har länsstyrelsen även tillsynen över avfall, farligt avfall och producentansvar (15 kap.) samt tillsynen i frågor om skydd av den yttre miljön vid hantering av kemiska produkter, varor och biotekniska organismer som inte innebär utsläppande på marknaden inom miljöfarliga verksamheter för vilka länsstyrelsen har tillsynsansvar (14 kap.).

Återkommande objekt

Bedömning av det samlade tillsynsbehovet för återkommande tillsyn uppgår till ca 3218 persondagar för år 2019.

Länsstyrelsen har tillsynen över 286 miljöfarliga verksamheter. Dessa utgörs bl.a. av avloppsreningsverk, avfallsanläggningar, energianläggningar, jordbruk, verkstadsindustri, petrokemisk industri, hamnverksamhet, raffinaderier, ytbehandlare och täkter. Speciellt för vårt län är den stora mängden tung, miljöstörande industri såsom petrokemi, raffinaderier, fordonsindustri och stor hamnverksamhet. Av dessa är 87 st. klassade som Industriutsläppsverksamheter (IUV) och berörs av Industriutsläppsförordningen (IUF).

Planerad och händelsestyrd tillsyn

Tillsynen omfattar bland annat kontroll av verksamheternas efterlevnad av villkor och tillstånd samt åtgärder för att vid behov åstadkomma rättelse. Länsstyrelsen ska också genom rådgivning, information och liknande skapa förutsättningar för att balkens ändamål ska tillgodoses. Tillsynen omfattar även att se till att verksamheterna har nödvändiga villkor i gällande tillstånd.

Vissa verksamheter omfattas av de bestämmelser som följer av IUF. Detta medför krav på bl. a besöksintervall samt uppföljning av hur berörda verksamheter uppfyller beslutade BREF-dokument och slutsatser om bästa möjliga teknik (BAT).

I den *planerade tillsynen* ingår att granska verksamheternas inlämnade miljörapporter, besiktningsrapporter, månadsrapporter etc. och vidta åtgärder om så behövs. Här ingår även att genomföra egeninitierade besök vid verksamheterna samt att genom rådgivning, information och liknande skapa förutsättningar för att miljöbalkens än-

damål tillgodoses och verksamheternas miljöpåverkan minskas. Det kan även innefatta genomförande av särskilda tillsynsprojekt för att lyfta en speciell fråga som till exempel energianvändning, åtgärder kopplade till vattendirektivet m.m.

Den *händelsestyrda tillsynen* utgörs bl a av handläggning av anmälningsärenden där verksamheterna anmäler olika förändringar. Här ingår också handläggning av driftstörningar, tillbud och haverier samt hantering av klagomål på verksamheterna.

Resursbehov

Resursbehovet omfattar alla länsstyrelsens tillsynsobjekt inom miljöfarliga verksamheter. Alla beräkningar görs utifrån timavgiften på 800 kr/h (FAPT 3 kap 11 §).

Resursbehovet för de flesta branscher (ej täkter och lantbruk) räknas fram genom att utgå från den tillsynsavgift som verksamheten betalar. Som utgångspunkt används den avgift som anges i förordningen. Tillsynsavgiften motsvarar 65 % av den totala avgiften för de flesta branscher. Andelen tillsynsavgift utgår från skillnaden i avgift beroende på om tillsynen har överlåtit till en kommun eller inte. Den övriga delen av avgiften ska täcka provningens kostnader. Avgiften räknas därefter om till ett tillsynsbehov i timmar genom att dividera varje avgift med timkostnaden 800 kronor per timme (FAPT 3 kap 11 §).

För täkter utgör tillsynsdelen av avgiften 30 % och för lantbruk utgör den 57 %. Tillsynsavgifterna för dessa branscher genererar dock ett väldigt lågt resursbehov. Här har modellen i stället valt att lägga ett resursbehov på 9 timmar per objekt för lantbruk och 6, 9 eller 18 timmar per objekt för täkter, vilket följer det resursbehov som SKR (Sveriges kommuner och regioner) valt att föreslå att kommunerna anger för dessa objekt.

I resursbehovet ingår både planerad och inkommande ärenden (då vi räknar med att den tillsynsinsats som avgiften omfattar täcker även den händelsestyrda tillsynen). Enbart utifrån tillsynsavgifterna uppgår resursbehovet till 1787 persondagar.

Ett tillägg görs på 20 timmar per tillsynsobjekt för att få fram ett resursbehov för arbetsuppgifter av administrativ karaktär såsom hantering av verksamhetsregistret NikITa, planering, uppföljning, samordning etc. För vår del uppgår detta behov till $20 \cdot 286 = 5720$ timmar, motsvarande 715 persondagar.

Länsstyrelsen har tillsynen 87 verksamheter som berörs av IUF. Bestämmelserna i förordningen innebär bl. a krav på regelbundna tillsynsbesök med 1-3 års intervall, återbesök inom sex månader om allvarligt fall av bristande efterlevnad av villkoren konstateras, samt krav på att en skriftlig handling upprättas efter besöket av tillsynsmyndigheten. Det innebär också att tillsynsmyndigheten ska rapportera en del uppgifter till EU-kommissionen rörande tillsynen.

För de tillsynsinsatser som tillkommit med anledning av bestämmelserna kopplade till IUF görs bedömningen att resursbehovet utöver det som motsvaras av avgiften uppgår till 48 timmar extra för IUV-objekt som har beslutade BAT-slutsatser (38 st.). Denna tid omfattar genomgång med berörda verksamheter av hur de uppfyller beslutade BAT-slutsatser och BREF. För IUV-objekt som ännu inte har beslutade BAT-slutsatser görs bedömningen att det tillkommer ett årligt behov på 24 timmar per verksamhet (49 st.). Denna tid behövs för förberedelse av berörda verksamheter inför kommande BAT-slutsatser och BREF-dokument samt hantering av statusrapporter rörande förorenade områden. Resursbehovet för tillsynsbesök vid

de verksamheter som, enligt krav i IUF, ska besökas årligen eller vart tredje år beräknas ingå i tidigare framräknat behov utifrån tillsynsavgiften. Totalt utgör det extra resursbehovet för hanteringen av frågor rörande IUF 375 persondagar.

Länsstyrelsen har även ansvaret för tillsyn över vissa sakfrågor kopplat till bygget av järnvägstunneln Västlänken genom Göteborg. Tillsynen rörande buller och masshantering samt till viss del utsläpp till vatten räknas in under tillsynen av miljöfarlig verksamhet. Resursbehovet för denna tillsyn bedöms till 2728 timmar per år=340 persondagar (1,55 årsarbetskrafter).

Summan av dessa tider blir det totala resursbehovet för miljöfarliga verksamheter som utgör 3218 persondagar.

565 Tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer

Återkommande objekt

Huvuddelen av Länsstyrelsens tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer hanteras inom andra tillsynsområden. Denna tillsyn redovisas normalt inom 555 och 535.

Länsstyrelsen ansvarar för granskning av köldmedierapporter för de verksamheter länsstyrelsen har tillsynen över. Tillsyn omfattar kontroll av att rapporten kommit in samt granskning av att kontrollen gjorts på rätt sätt och med rätt frekvens. Denna tillsyn redovisas även inom 555.

566 Tillsyn av avfall och producentansvar

Huvuddelen av Länsstyrelsens tillsyn inom avfallsområdet hanteras inom andra tillsynsområden. Denna tillsyn redovisas normalt inom 555 och 535.

De tillsynsuppgifter som redovisas under denna kod är i huvudsak tillsyn över gränsoverskridande avfallstransporter (GRÖT) enligt EG-förordningen 1013/2006 om transport av avfall. Utöver detta granskar Länsstyrelsen även kommunernas avfallsplaner (5663) samt handlägger ärenden rörande transporter av avfall.

5662 Transport av avfall/farligt avfall

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Tillsynsbehovet uppskattas till ca 40 persondagar.

Farligt avfall och icke-farligt avfall får endast transporteras av den som har ett tillstånd utfärdat av Länsstyrelsen eller en anmälan registrerad hos Länsstyrelsen. Anmälan om transport av avfall gäller för avfall som uppkommit i egen verksamhet där transporterat avfall understiger 100 kilo eller 100 liter farligt avfall per kalenderår, och/eller för de avfallsslag som är undantagna tillståndsplikt. Anmälan ska även göras vid yrkesmässig insamling av avfall och avfallshantering av handlare eller mäklare. Anmälningar av transport och hantering av avfall sker huvudsakligen digitalt via en e-tjänst och handläggs i vårt ärendehanteringssystem Platina. Handläggningen av anmälningsärendena beräknas ta ca 40 pd i anspråk, vilket bedömts motsvara behovet.

5663 Kommunala avfallsplaner

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Tillsynsbehovet uppskattas till 30 timmar = ca 4 persondagar.

Länsstyrelsen ska granska och lämna synpunkter på kommunernas renhållningsordningar som innehåller dels föreskrifter dels en avfallsplan. Vi har under ett antal år lagt ner ett par dagar per år på denna arbetsuppgift vilket tidigare bedömts utgöra behovet. Den 1 maj 2017 reviderades Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2017:2) och vägledning (Rapport 6760) om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall, vilket innebär nya krav på innehåll i avfallsplanerna. Större fokus läggs på mål och åtgärder samt samordning med andra kommunala planer. Vidare ska en översyn av avfallsplanerna göras vart fjärde år. Detta medför att Länsstyrelsens arbetssätt/prioriteringar eventuellt måste ses över på sikt då nya krav på innehåll samt översyn av avfallsplanerna vart fjärde år medför ett ökat krav på granskning från Länsstyrelsens sida. Så småningom kommer troligtvis därav resursbehovet att öka avsevärt. Behovet räknas då fram genom att dela antal kommuner i länet med 4 (granskning vart fjärde år) och multiplicera detta med 10 tim/plan ($10 \cdot 49/4$), vilket skulle innebära ett totalt behov om ca 123 timmar, motsvarande ca 15 persondagar.

Kommunernas arbete med uppdatering av avfallsplanerna påbörjas troligen nu efter att föreskrifternas antagits, dock har färre planer än beräknat inkommit de senaste åren. Därför bedöms resursbehovet under 2020 endast till ca 30 timmar, för att kommande år öka till drygt 120 timmar per år.

5664 Gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT)

Tillsynsbehovet är minst 660 persondagar.

Bemanningsbehov

Tillsynsbehovet är under 2019 fram till 2021 är minst **4 tjänster, omräknat till 3 årsarbetskrafter (660 pd)** för att klara beredskapskrav på ökad tillgänglighet gentemot tullen, kustbevakningen, polisen och åklagarmyndigheten i GRÖT-ärenden, enligt regeringsbeslut.

Flödet av avfall som passerar gränsen är omfattande. I dagsläget kontrolleras en försvinnande liten del på grund av den bemanning som finns hos de fem länsstyrelser som ansvarar för GRÖT-tillsyn. Vid kontrollen ser vi många felaktigheter i transporterna på grund av att kontrollen tidigare har varit liten. Exporten av begagnade varor är betydande, främst till Afrika men även till mellanöstern. Det är framför allt bilar och bildelar samt kyl/frys och andra elektronikvaror som exporteras, men även begagnade kläder. Många gånger klarar dessa begagnade varor inte funktionskraven enligt EU förordningen om transport av avfall. Här skulle tillsynen behöva öka.

Kina tar inte längre emot plastavfall, men även andra avfallslag kommer att fasas ut de närmaste åren. Det rör sig om stora volymer som nu måste få en annan mottagare. I och med detta finns en ökad risk att avfall medvetet kommer att klassas felaktigt, som råvara i stället för avfall, för att lättare kunna bli av med avfallet. Under 2016 gjordes en kartläggning av omfattningen av illegala transporter. Enligt denna finns ett behov av att följa upp dessa avfallsströmmar och systematiskt arbeta med att hitta och förhindra att illegala transporter sker. Idag upptäcks dessa främst vid

varukontroller som fallit ut i tullens spärrsystem för kontroll av export, samt vid egna kontroller vid gränsen samt när kustbevakningen tipsar oss.

Om man ser till det totala tillsynsbehovet, utifrån ovan nämnda, skulle tillsynen behöva öka väsentligt och skulle egentligen kräva betydligt fler än fyra tjänster. Tillsynsbehovet är mycket stort och bemanning får sättas utifrån ambitionsnivå på tillsynen från EU och regeringen och utifrån krav från gällande lagstiftning.

Tillsynsarbetet

Länsstyrelsen utför tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT) enligt EG-förordningen 1013/2006 om transport av avfall samt enligt miljötillsynsförordningen (2011:3). Länsstyrelsen i Västra Götaland har tillsynsansvaret i Hallands, Jönköpings och Värmlands län.

Tillsynen enligt EU förordningen ska bedrivas utifrån flera utgångspunkter. Tillsynen ska göras vid gränsövergångar och särskilt vid EU:s yttre gräns. Västra Götaland tillsammans med Gävleborg och Norrbotten har gemensamt ansvar för tillsynen av gränsen mot Norge. För Västra Götalands län är det gränsövergången vid Svinensund som behöver tillsyn och flera vägövergångar i Värmlands län. Gränsövergång sker också i hamnar. Länsstyrelsen i Västra Götaland ansvarar för tillsynen av hamnar i Halmstad, Falkenberg, Varberg och Göteborg, men även hamnar som Wallhamn på Tjörn samt mindre hamnar längs Bohuskusten och i Vänern. Flygplatser utgör också gränsövergångar, men på grund av kostnader för transport via flyg, har antagandet gjorts att transporter av avfall som går via flyg, är liten. Någon kartläggning har inte gjorts.

Tillsyn ska även bedrivas upp- och nedströms vid avfallsanläggningar, avfallsförbrännings-anläggningar (som importerar avfall) och anläggningar för varor på begagnatmarknaden som till exempel bilskrotor och andrahandsmarknader för kyl/frys och andra elektroniska produkter. Tillsyn kan även göras inom landet på väg eller järnväg.

Tillsynen består av en händelsestyrd del och en planerad del. I tillsynsarbetet ingår att granska den legala exporten och importen av avfall och begagnade varor, samt att hitta de illegala transporterna som går över gränsen. Tillsynsarbetet görs tillsammans med tullverket, kustbevakningen och polisen. Samverkan sker mellan länsstyrelsernas 5-län som ansvarar för tillsynen av gränsöverskridande avfallstransporter. Samarbete sker även med Naturvårdsverket.

Från 1 maj 2019 infördes beredskap mellan kl 7-22 alla vardagar och 7-17 alla helgdagar enligt ett i förväg fastställt beredskapsschema som samordnas mellan de län som ansvarar för den nationella GRÖT-tillsynen.

Möten

Länsstyrelsen deltar i den strategiska samverkansgruppen för tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter som Naturvårdsverket samordnar samt i en regional samverkansgrupp tillsammans med polis, åklagare, tullverket, kustbevakningen och kommuner. Ansvariga länsstyrelser inom GRÖT träffas regelbundet för att stämma av aktuella ärenden, bedömningsgrunder och handläggningsmetodik och annat som berör tillsynsområdet som till exempel förändrad lagstiftning. Möten kan även förkomma inom EU, främst genom IMPEL:s nätverk om avfall och avfallstransporter. Mötena är viktiga för kompetensutveckling och för samsyn inom tillsynsområdet.

Händelsestyrd tillsyn

Den händelsestyrda delen består främst av förfrågningar om bedömning av last från tullen, polisen, kustbevakningen eller åklagarmyndigheten. Händelsestyrd tillsyn är också uppföljningsärenden av transporter som har stoppats för export/import inom EU eller i Sverige av någon av de andra 5-länen eller Naturvårdsverket, där verksamhetsutövaren har sitt säte i Västra Götalands geografiska tillsynsområde.

Planerad tillsyn

Den planerade tillsynen består av planerade tillsynsdagar oftast tillsammans med tullen, polisen och/eller kustbevakningen. Gemensamma tillsynsinsatser sker även tillsammans med de fem ansvariga länsstyrelserna.

Planerad tillsyn av avfall upp- och nedströms gränsövergångarna görs på avfallsförbrännings-anläggningar som importerar avfall och andra avfallsanläggningar som exporterar eller importerar avfall.

5666 Planerad/egeninitierad tillsyn av dumpning

Återkommande objekt

Göteborgs Hamns AB har dispens för att nyttja dumpningsplatsen vid Vinga för större dumpningar vilket medför tillsynsbehov. Tillsynen består av samordning och uppföljning av själva dumpningen, kontroll av miljöeffekterna runt dumpningsplatsen/dumpningsplatserna, inläsning av miljörapporter och SPI undersökningar och bedömning av lämpligheten till fortsatt nyttjande av dumpningsplatserna måste ske. Tillsynsbehovet uppskattas till 4 persondagar.

Avgränsade insatser

Ett kontinuerligt arbete sker med utformning av mallar, rutiner och hemsida. Tillsynsbehovet uppskattas till 2 persondagar.

5667 Händelsestyrd tillsyn av dumpning

Inkommande ärenden

Den händelsestyrda tillsynen som utövas av Länsstyrelsen över dumpningsdispenser är skrivbordstillsyn innefattande meddelande om planerad och slutförd dumpning, hantering av tippningsjournaler, meddelande om otillåten dumpning, kontinuerlig uppdatering av kontrollprogram samt uppföljning och frågor kring dispenser. Tillsynsbehovet uppskattas till 20 persondagar.

5673 Tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster

Tillsynsbehovet uppgår till 468 persondagar alternativt 198 persondagar.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen enligt Lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Tillsyn omfattar kommunens skyldigheter att tillhandahålla dricksvatten och avlopp för kommuninvånarna. Detta är också sammankopplat med ett regionalt ansvar för planering av vattenförsörjning och med att hjälpa kommunerna med råd och stöd beträffande deras planering av vatten- och avloppsförsörjning.

Avgränsade insatser (planerat)

Det saknas en samlad bild av hur situationen ser ut i de olika kommunerna och i vilken utsträckning det finns ett behov av att lösa vatten- och avloppsfrågan i områden

där kommunalt VA saknas men ska finnas. VA-planer bör vara det huvudsakliga instrumentet för att få en samlad bild av hur kommunen planerar att lösa VA i samtliga områden, men det kan även finnas ett behov att göra en inventering av vissa områden i länet. Därefter förs en dialog med kommunerna om hur de bör hantera tveksamma områden. Detta arbete kan sedan leda till behov av att förelägga om åtgärder utifrån LAV. Tid behöver i så fall även avsättas för att följa upp föreläggandena och medverka i överklagningsprocesser.

Resursbehovet för ett sådant inventerings- och dialogarbete samt arbete med ev. förelägganden uppgår till 15 pd/kommun. Det är rimligt att utgå från att det arbetet ska göras för alla kommuner under en sexårscykel så det totala behovet per år blir $(15 \cdot 49) / 6 \text{ år} = 123$ persondagar. Alternativt kan inventering och dialog utföras i form av ett projekt som genomförs under två år. I så fall blir behovet $(15 \cdot 49) / 2 \text{ år} = 368$ persondagar per år under denna projekttid.

Efter en sådan insats krävs uppföljning av t ex förelägganden eller redovisningar från kommunerna i några år och det beräknas ta 5 persondagar/år så länge som man bedömer att det behövs. Eftersom vi hittills inte bedrivit något egeninitierat arbete finns tiden för uppföljning inte med i den sammanlagda summan för tillsynsbehov 2020.

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Den händelsestyrda tillsynen utgörs av handläggning av de ärenden som inkommer till Länsstyrelsen samt rådgivning och stöd till enskilda personer som kontaktar Länsstyrelsen för att få hjälp med att lösa vatten- och avloppsfrågan i ett större sammanhang. Tid behöver också avsättas för att följa upp föreläggandena samt medverka i överklagningsprocesser. Resursbehovet för att bedriva tillsyn i den omfattning som gjorts hittills bedöms till ca. 100 persondagar.

Utveckling inom de närmaste åren:

Under 2018 presenterades en utredning om ändring av Lagen om allmänna vattentjänster. Länsstyrelsen har lämnat yttrande på remissen. Beroende på om och hur lagen ändras kan Länsstyrelsens roll komma att bli betydligt mer omfattande vad det gäller ansvaret för granskning av VA-planer och utbyggnadsområden. Behovet av resurser kan därför komma att bli större.

Genomförs tillsynsprojekt enligt förslag ovan under de två kommande åren kommer det också att generera ett större antal tillsynsärenden och ett större antal uppföljningsärenden. För den typen av egeninitierade ärenden behövs också mer tid än vanliga inkommande ärenden.

Behovsutredning förorenade områden och miljöriskområden

Tillsynen omfattar potentiella och konstaterade föroreningssskador. Den planerade tillsynen sker stegvis och börjar, om det behövs, med ansvarsutredning (5754), följt av undersökningar genom frivilliga åtaganden, undersökningar genom krav, åtgärder samt uppföljning/kontroll (5756). Dessutom omfattar tillsynsansvaret händelsestyrd tillsyn vid pågående verksamheter (5751), avslutade verksamheter (5752) samt vid exploatering (5753) där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet.

För den operativa tillsynen av förorenade områden utgör behovet 2020 enligt ”Behovsmodellen” 748 pd. Vi ser dock att vi under de närmast kommande åren kommer att ha fler objekt i listan (förorenade sediment). Det totala behovet av operativ tillsyn uppgår dock i nuläget till 1 180 pd för att kunna hålla den takt vi beräknat behövs för att nå det nationella målet att samtliga objekt i riskklass 1-2 ska vara åtgärdade senast år 2050.

Utöver det totala behovet av operativ tillsyn så tillkommer tillsynsvägledningsbehovet som uppgår till ca 230 pd.

Återkommande objekt

Sammantaget bedöms behovet 2020 för operativ tillsyn på återkommande objekt enligt ”Behovsmodellen” vara ca 484 persondagar. Behovet av denna tillsyn enligt verksamhetsplaneringen uppgår dock till 740 persondagar.

Länsstyrelsen har ett uppdrag att via tillsynsinsatser se till att det vid misstänkta eller konstaterade förorenade objekt utförs undersökningar och nödvändiga efterbehandlingsåtgärder. Tillsynsarbetet omfattar både verksamheter i drift och nedlagda verksamheter där det fortfarande finns någon ansvarig och där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet. Bidrag för tillsyn erhålls årligen från Naturvårdsverket.

Prioriterade förorenade områden, d.v.s. områden med riskklass 1 eller 2 är att betrakta som motsvarande *återkommande* tillsynsobjekt. Den återkommande tillsynen initieras i de flesta fall av tillsynsmyndigheten, men kan även aktualiseras av händelsestyrda faktorer såsom exploatering eller nedläggning av verksamhet. Den återkommande tillsynen kan riktas mot såväl nedlagda verksamheter som verksamheter som fortfarande är i drift. Alla tillsynsinsatser som är nödvändiga och omfattar de prioriterade objekten utgör således återkommande tillsyn.

Det antal områden som behöver hanteras årligen behöver tidsättas. För detta finns en nationellt framtagen beräkningsmodell. Detaljeringsgraden och tiderna används för att nivåindela de prioriterade områdena i omfattande (150 dagar), relativt omfattande (75 dagar) och ej omfattande (25 dagar) objekt. Antalet områden i respektive nivå multipliceras sedan med den ansatta schablontiden vilket ger ett totalt resursbehov för *återkommande tillsyn* fram till 2050. Det totala resursbehovet delas med antal återstående år t.o.m. 2050 för ett årligt behov som sedan kan läggas in i den löpande treårsplaneringen.

Det kan dock konstateras att uppskattningen av tid enligt modellberäkningen blir för låg för de mycket stora pågående verksamheterna med kända föroreningar.

Avgränsade insatser

Inom länet pågår ett projekt i denna kategori under 2020, nämligen framtagande av vägledning Tillsyn länsvattenhantering. Bedömt resursbehov uppgår till 66 pd för 2020.

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Den totala operativa händelsestyrda tillsynens behov 2020 bedöms uppgå till ca 200 persondagar.

Ej prioriterade förorenade områden, dvs. områden med riskklass 3 och 4 inklusive enbart identifierade områden är att betrakta som *inkommande ärenden*. Den inkommande tillsynen initieras i princip uteslutande av händelsestyrda faktorer, men i enskilda fall kan det givetvis förekomma att tillsynsmyndigheten initierar inkommande tillsyn även för ej prioriterade förorenade områden. Denna händelsestyrda tillsyn kan utgöras av arbete med akuta åtgärder vid läckage och olyckor, men även åtgärder vid exploateringar, nedläggning av verksamheter, etc.

Behovsutredning naturvård

515 Tillsyn av områdesskydd (exkl. vattenskyddsområden)

Områdesskydd omfattas av miljöbalkens sjunde kapitel och inkluderar tillsyn av föreskrifter för naturreservat, Natura 2000-områden, strandskydd, biotopskydd och andra skyddade naturområden (515). Kommunen är tillsynsmyndighet för de områdesskydd som kommunen fattat beslut om, samt alla strandskyddsområden som inte omfattas av något annat skydd enligt sjunde kapitlet i miljöbalken, undantaget vattenskyddsområden och miljöskyddsområden.

Tillsyn av områdesskydd innebär att se till att bestämmelser och beslutade föreskrifter efterlevs. Arbetet innebär dels planerad tillsyn (5152*), exempelvis information till allmänhet och specifika målgrupper, tillsynskampanjer, dels händelsestyrd tillsyn (5151*) genom handläggning av inkomna tips om överträdelser. Uppsikt över exempelvis skadegörelse av anläggningar (ex. fågeltorn) och liknande eller kontroll av skötsel, vård eller anordningar inom områdena räknas inte som operativ tillsyn. Det är förvaltningstillsyn.

Det förebyggande tillsynsarbetet är viktigt för att motverka att okunskap leder till överträdelser. Det innefattar information till allmänhet och specifika målgrupper. Därutöver ska inkomna tips eller egna iakttagelser om överträdelser kontrolleras och beivras.

Kunskapen hos allmänheten är större när det gäller tillåtliga åtgärder i naturreservaten, varför informationsinsatser kan prioriteras lägre där än för exempelvis strandskydd och biotopskydd. I ett avseende är dock förebyggande tillsyn angelägen och det är skyltning i naturreservaten. Det finns tyvärr en del naturreservat med undermålig skyltning. Det kan vara för få skyltar eller äldre skyltar som gått sönder och blivit suddiga. Det är förstås en förutsättning för ökad hänsyn från allmänheten att det finns tillgängligt vilka regler som gäller.

Återkommande objekt (planerat)

Det finns 527 naturreservat i Västra Götalands län, 4 nationalparker, 520 Natura 2000-områden (oftast överlappande med naturreservat och nationalparker), 192 naturminnen, 56 avgränsade biotopskyddsområden, 340 djur- och växtskyddsområden, 48 landskapsbildskydd. Miljösamverkan Sveriges beräkningsmodell har använts för att beräkna behovet av återkommande kontrollerande tillsyn för dessa skyddade områden. Objekten har klassats med olika grad av tillsynsbehov allt från så lite som 0,0125 pd per objekt till 10 pd per objekt. Här räknas också strandskyddsområden in fastän tillsynen över dessa lämpligen sker i avgränsade insatser. Inkluderat i detta är även förebyggande tillsyn i form av att ta fram informationsmaterial och andra åtgärder för att sprida kunskap om skyddsvärdet och regler i de skyddade områdena.

Det behövs särskilda insatser vid Hornborgasjön, Kosterhavets nationalpark med angränsande naturreservat samt Väderöarnas naturreservat, som har stort antal besökare. Här handlar tillsynen främst om att förhindra negativa konsekvenser av allmänhetens beteende i reservaten och nationalparker. Särskilt utbildade naturvårdsvakter ansvarar för denna typ av tillsyn och har vissa befogenheter att ingripa i uppkomna situationer.

Kosterhavets nationalpark och naturreservaten Kosteröarna, Saltö, Norra Långön, Västra Rossö samt Väderöarna. För tillsynen av områdesskyddet med tillhörande föreskrifter är en förvaltningsorganisation stationerad på Sydkoster, Kosterhavskontoret. Sammantaget besöks dessa områden av fler än 500 000 besökare per år.

För tillsynen har personalen i förvaltningen den kompetens samt de förordnanden som krävs för att kunna genomföra en effektiv tillsyn. Förordnanden avser både naturvårdsvakt och jakttillsyn. Ett samarbete är etablerat med Kustbevakningen samt andra aktörer utveckling pågår att utveckla tillsynen. Samordnad tillsyn med kustbevakningen och sjöpolisen kommer att genomföras under högsäsongen. Samordnings- och utvärderingsmöten ska hållas med Kustbevakning och Sjöpolis.

Viktigt med fortsatt tät kontakt inte minst vad gäller löpande värdering av olika föreskrifters tillämpningar samt erfarenheter från fältet.

Tillsynen sker i första hand genom förebyggande arbete (information) och gott värde- skap men också bevakning av området. Fortsatt utbyggnad av informationsskyltar samt annan spridning av kunskapen om områdets föreskrifter kommer att ske. Personal på Kosterhavskontoret förstärks också sommartid med timanställda tillsyns- män med bevakning av Saltö, Kosterarkipelagen, Rossö/Kockholmen och Kosterha- vet Södra. En del av den planerade tillsynen i form av samverkan med Kustbevak- ningen. Den planerade tillsyn som utförs idag bidrar till en hyfsad kontroll men upp- skattningen är att åtminstone det dubbla skulle kunna göras för en fullgod kontroll.

Vid **Hornborgasjön** och i Skaraborg behöver tillsynen utvecklas och utökas. Det är viktigt att se till att besökare inte bryter mot föreskrifterna för fågelskyddsområden vid Hornborgasjön 20 mars-15 juli och Bjurum-Dagsnäs 20 mars-30 april. Under häckningstid krävs extra tillsyn av jakt- och artskyddsbrott. Extra tillsyn behöver också ägnas åt att föreskrifterna för fiske följs. Hornborgasjön har besökare året runt vilket innebär att tillsyn behöver bedrivas hela året, men med utökade insatser under vår och försommar. Platskontoret vid Hornborgasjön har en utbildad naturvårdsvakt som utför planerad tillsyn och som kan ingripa vid överträdelser. Tillsynen behöver till stor del bedrivas kvällar och helger när många människor rör sig i markerna. Ut- över detta behöver den personal som arbetar i fält bedriva tillsyn i de områden de ar- betar, inte minst vid besöksplatserna kring sjön. Noteringar om eventuell markäga- res brott enligt A-föreskrifterna i reservatet meddelas till Mariestadskontoret för åt- gärd.

Tillsynsarbetet i Skaraborg behöver förstärkas med ytterligare en utbildad natur- vårdsvakt. Ett samarbete med andra naturvårdsvakter, tex vid Kosterhavet, behöver utvecklas.

Avgränsade insatser (planerat)

Strandskyddet är ett tillsynsområde som behöver särskild uppmärksamhet. Det gäl- ler såväl land- som vattenmiljöerna. Allmänhetens kunskaper om livet under vatten bedöms som något mindre än de om landmiljön. Många överträdelser sker p.g.a. okunskap. Kunskapspridning om strandskyddet bedöms vara av stor vikt för miljö- målen.

Eftersom strandskyddet är ett generellt områdesskydd är det inte möjligt att räkna tillsynen i återkommande objekt utan den planerade tillsynen måste ske i avgränsade insatser. Systematisk inventering av överträdelser inom strandskydd behövs, lämpli- gen görs detta i kampanjform, där särskilt avgränsade områden bearbetas både med

förebyggande och kontrollerande tillsyn. Det finns drygt 400 strandskyddsområden i länet som ligger inom naturreservat, landskapsbildskydd eller Natura 2000. Av dessa kan drygt 100 betraktas som ”högriskområden” för överträdelser därför att det finns samlad tätbebyggelse eller fritidshusbebyggelse i närheten.

Även inom ett annat generellt områdesskydd, biotopskydd, finns behov av kontinuerlig tillsyn fastän det är en omöjlig uppgift att beräkna områdesskyddet som återkommande objekt. Avgränsade insatser är den enda möjligheten till planerad tillsyn. Kontroller av jordbrukets miljöstöd av stödkontrollanter visar på förluster av skyddade miljöer. Många misstänkta överträdelser som vi iakttar, hinner inte kontrolleras närmare utifrån biotopskyddsbestämmelserna. Under 2019 har vi deltagit i Miljösamverkan Sveriges nationella tillsynskampanj över generella biotopskydd. Det har lett till en avsevärd kunskapsuppbyggnad och kalibrering i bedömningar samtidigt som en hel del tillsyn utförts. I och med att den s.k. 11 b –paragrafen trädde i kraft har osäkerheten kring att driva tillsynen lättat. I de fall överträdelser sker för jordbrukets rationalisering, ges den berörda lantbrukaren möjlighet att söka dispens i efterhand. Det finns ett ständigt behov av information om biotopskydd, dels till lantbrukare, dels till kommuner som stöter på frågorna i plansammanhang, vid bygglov och fastighetsregleringar. Här finns olika möjligheter tex att kontrollera särskilda landskapsutsnitt med inledande flygbildsstudier. Således finns ett behov av både förebyggande och kontrollerande tillsyn av biotopskyddsområden. Samverkan med landsbygdsavdelningens rådgivare behövs för att stärka den förebyggande tillsynen.

I en mätning av nedlagd tid på den händelsestyrda tillsynen visar det sig att tillsyn över naturreservat och nationalparker, alltså föreskriftsöverträdelser, är den näst största posten (strandskydd är störst och biotopskydd tredje största). En förebyggande avgränsad insats vore därför behövligt, men eftersom varje skyddat område har sina specifika förutsättningar är en samlad insats svår att genomföra.

Inkommande ärenden (händelsestyr)

Längre tillbaka har arbetet nästan enbart bestått av kontroll av inkomna tips om överträdelser inom områdesskydd. Detta medför att förebyggande tillsyn och kontroll av områdesskydd där tillsynen är särskilt angelägen (t.ex. höga naturvärden) har fått stå tillbaka oproportionerligt mycket. Det finns ett behov av rutiner och metoder för att effektivisera det händelsestyrda tillsynsarbetet till förmån för det planerade. Det finns emellertid händelsestyrd tillsyn som också är prioriterad och angelägen, men det som särskilt behöver göras för ett effektivare arbete är att snabbt identifiera inkommande ärenden som inte är överträdelser så att ingen onödig tid läggs på utredning och kontroll i dessa fall. Inkomna tips som blir tillsynsärenden kräver ungefär 350-400 persondagar per år. Många av tipsen gäller strandskydd.

Med en väl utvecklad planerad tillsyn vid **Hornborgasjön** beräknas den händelsestyrda tillsynen minska. Behovet av händelsestyrd tillsyn uppskattas till 5 pd under 2020, inklusive andra reservat i Skaraborg, under förutsättning att de skyltnings- och gränsmarkeringsinsatser som planeras blir genomförda.

Kosterhavets nationalpark har inneburit ett ökat behov av tillsyn. För tillsynen av Kosterhavets nationalpark med tillhörande föreskrifter har en förvaltningsorganisation byggts upp. För tillsynen av nationalparken och Kosteröarnas naturreservat samt tre intilliggande naturreservat ska personalen i förvaltningen ha erforderlig kompetens samt de förordnanden som krävs för att kunna genomföra en effektiv tillsyn. Förordnande avseende naturbevakare och jakttillsyn är avgörande. Vidare finns och

utvecklas ett samarbete angående tillsynen genom nätverk av olika aktörer som befinner sig i området, det kan vara yrkesfiskare, entreprenörer, Kosterhavets jaktvårdsförening, enskilda m fl. Samverkan med kustbevakningen och polisen sker fortlöpande. I Kosterhavets nationalpark beräknas behovet till två heltidstjänster i tre månader för att fullt ut förhindra negativa konsekvenser av händelsestyrd tillsyn.

Det är oklart vilket behovet är inom de naturreservat och andra skyddade områden som förvaltas av Västkuststiftelsen och andra externa aktörer. I dagsläget saknas redovisning från Västkuststiftelsen m.fl. vad som utgör händelsestyrd tillsyn i deras arbete.

523 Anmälan om nedläggning av jordbruksmark, 12 kap. 9 § MB

Tillsynen omfattar samråd vid nedläggning av jordbruksmark enligt 12 kap. 9 § miljöbalken (MB).

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Det är av stor vikt att hänsyn tas till natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet i samband med ändrad markanvändning. Dessa ärenden kräver samordning mellan landsbygdsavdelningen, naturavdelningen och kulturmiljöenheten. Behovet uppskattas till hantering av den förväntade mängden inkommande ärenden plus informationsinsatser. Landsbygdsavdelningen har hand om denna tillsyn så länge det inte är fråga om förbud. Då tar Naturavdelningen över.

525 Samråd, 12 kap 6 § MB

Tillsynen omfattar hantering av samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6 § miljöbalken (MB) avseende åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön samt att kontrollera att samrådsskyldigheten och besluten i samrådsärenden efterlevs (5251, 5252).

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Åtgärder och verksamheter som inte är tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt andra bestämmelser i miljöbalken ska enligt 12 kap. 6 § miljöbalken anmälas till länsstyrelsen för samråd. Om det behövs för att skydda naturmiljön får länsstyrelsen förelägga om skademildrande åtgärder. Om detta inte är tillräckligt får länsstyrelsen förbjuda åtgärden eller verksamheten. I enlighet med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken kan vi ställa krav på att verksamhetsutövaren i anmälan utreder påverkan på naturmiljön. Det gäller i synnerhet näringsidkare. Samråd kring verksamheter och åtgärder enligt 12 kap. 6 § MB är den helt dominerande delen av den förebyggande tillsynen. Merparten av ärendena gäller nedgrävning av kraftledningar, fiberkabel och breddning av ledningsgator i skog. Överläggningar har skett med energibolag om principer för att förenkla och effektivisera handläggningen av enskilda ärenden. Även med Trafikverket har förts diskussioner i fråga om trädsäkring i områden där järnvägen passerar skyddad natur. En tidigare årlig trend av ökande ärendemängd har brutits under 2019 tack vare satsningen på egenkontroll som finns på webbsidan. Den gäller markkabel, underhållsröjningar och tävlingar och andra friluftsanslag. Skyddsvärda träd är typ av ärenden som dock har ökat i antal och där kan det nog komma mer med tiden.

Avgränsade insatser (planerat)

Inom samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken finns behov av tillsyn för att följa upp beslutade ärenden (förelägganden och förbud) samt fiberföreningar som grävt utan

att ha gjort en samrådsanmälan. Under 2018 gjordes uppföljning på ett antal samråd inom kategorierna ledningsdragningar, skyddsvärda träd, underhållsröjning av ledningsgator, omläggning av skog till bete och masshantering. Främst beslut om förbud och föreläggande om skyddsåtgärder. Resultatet var mycket positivt. I 16 av 19 beslut har Länsstyrelsen inga anmärkningar.

Tillsyn på samråden kan ge lärdomar av vad besluten får för konsekvenser i naturmiljön, särskilt med tanke på den förenklade handläggningen som införts. Om en kontroll av varje samrådsbeslut skulle göras skulle den sammanlagda tiden för detta uppgå till ca 500 pd (beräknat på 1 pd/ärende). En sådan kontrollnivå är dock inte realistisk, eftersom det inte föreligger så många fel. En mer realistisk kontrollnivå är förmodligen 15-20 % av besluten (erfarenhet från tidigare tillsynsinsatser). I så fall skulle behovet uppgå till ca 100 pd på en ärendemängd på 500 ärenden/år.

526 Tillsyn och kontroll av dispenser och tillstånd -områdesskydd

Tillsyn görs även i form av uppföljning och kontroll av meddelade tillstånd och dispenser inom områdesskydd (5261, 5265).

Avgränsade insatser (planerat)

Det beslutas mellan 500-600 ärenden per år inom områdesskydd i länet. Det finns inget verkligt behov av att kontrollera samtliga dessa beslut i efterhand då erfarenheten visar att flertalet beslut följs i praktiken. En uppskattning är att 15-20 % av dessa ärenden skulle behöva kontrolleras i efterhand, antingen för att speciella omständigheter råder som ger anledning att misstänka att beslutet inte kommer att följas eller som stickprov för att upprätthålla legitimiteten för lagstiftningen. Det innebär att behovet skulle vara kontroll av 100-120 ärenden per år, beräknat 1 pd per ärende.

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Det finns ett behov av händelsestyrd tillsyn där det av någon anledning uppdragas att beslut om dispens eller tillstånd inte har följts. Behovet har beräknats på tidigare års tid. Det är mycket begränsat.

527 Tillsyn artskydd, rovdjur (även 21861, 51183) och invasiva arter

Tillsynen omfattar kontroller och information om bestämmelserna om fridlysning av djur- och växtarter samt utsättning av vissa växt- eller djurarter enligt artskyddsförordningen (52711, 52721).

Tillsynen inkluderar verksamheter som omfattar handel, preparering, förevisning av vissa hotade arter enligt artskyddsförordningen, CITES-bestämmelserna samt förordningarna EEG-338/97 och EEG-939/97. Vidare ingår granskning och uppföljning av egenkontrollen (52712, 52722).

Tillsynen omfattar även uppgifter avseende rovdjursfrågor, särskilt i de delar som är kopplade till artskyddet. Uppgifterna består bl. a av riktade informationsinsatser om rovdjurspolitiken, tillsyn i fält, förebyggande insatser mot illegal jakt, förvaltningsplan, annonser om skydds jakt samt kontrollinsatser av iakttagande av förvaltningsplanen och besiktningar mm (52713, 52723, 21861, 51183).

Invasiva främmande arter är ett globalt miljöproblem som allvarligt hotar biologisk mångfald. Sveriges arbete med att hindra spridningen av invasiva främmande arter

regleras av EU-förordning nr 1143/2014 samt av regler i Miljöbalken och i Tillsynsförordningen. EU-förordningen gäller alla EU:s medlemsländer. En svensk förordning trädde i kraft 1 januari 2019. Länsstyrelserna har en central roll i arbetet mot invasiva främmande arter. Enligt den svenska förordningen ansvarar länsstyrelsen för utrotningsåtgärder mot alla EU-listade arter förutom de som redan har stor spridning i landet, f.n. jätteloka, jättebalsamin och signalkräfta. Naturvårdsverket och HaV håller på att ta fram föreskrifter och vägledning om hanteringsåtgärder för de invasiva arterna som har stor spridning. Totalt 66 arter omfattas av förbuden i EU-förordningen, 30 djur- och 36 växtarter. Av dessa finns bara några få (än så länge och vad vi vet) i Västra Götalands län, förutom de tre arterna med stor spridning, bl.a. skunkkalla och kabomba.

Enligt miljötillsynsförordningen är länsstyrelsen ansvarig tillsynsmyndighet för invasiva främmande arter. Det innebär att Länsstyrelsen genom tillsyn ska kontrollera att förbuden i EU-förordningen efterlevs, t.ex. att EU-listade invasiva främmande arter inte avsiktligt hålls, föds upp, transporteras, släpps ut på marknaden eller släpps ut i naturen. Länsstyrelsen ska också utöva tillsyn över att EU-listade invasiva främmande arter inte med fastighetsägarens eller fastighetsinnehavarens kännedom tillåts växa eller odlas i t.ex. trädgårdar, skogar, på odlingsmark eller i mer orörd natur.

Länsstyrelsen ska också utföra tillsyn av verksamhetsutövare som berörs av reglerna kring invasiva främmande arter. Det kan t.ex. handla om aktörer i trädgårdsbranschen, zoobutiker m.fl. Slutligen ska Länsstyrelsen göra tillsyn för att säkerställa att verksamheter som fått tillstånd att t.ex. forska på eller bevara EU-listade invasiva arter ex situ (dvs. bevara arten utanför dess naturliga utbredningsområde) följer reglerna.

Länsstyrelsen kan delegera ansvar till den kommun som begär det.

Återkommande objekt

När det gäller handel med vilda växter och djur finns 41 tillsynsobjekt i länet. De omfattar exempelvis djurparker, zooaffärer, yrkesfiskare, preparering av djur. Kontroller av dessa verksamheter sker i samband med omprövning av tillstånd, men det finns också ett behov av ytterligare tillsyn däremellan för att se till att olaglig handel inte förekommer. Kontrollerna innefattar både CITES och invasiva arter. Tillsynsbesök kan också initieras av tips från polis, åklagare eller andra myndigheter (Jordbruksverket eller Naturvårdsverket). Arbetet kan komma att utföras i samarbete med djurskyddsinspektörer. Det finns ibland också anledning att reagera på uppgifter i media, på internet eller uppgifter som når myndigheten på annat sätt. Enligt rekommendation från Naturvårdsverket ska djurparker få tillsynsbesök minst vart tredje år. I länet finns 12 objekt som klassas som djurparker. Ett tillsynsbesök beräknas ta ca 2 pd inräknat förberedelser och efterarbete.

Enligt artskyddsförordningen ska den som har tillstånd fortlöpande föra förteckning över de arter som hanteras i verksamheten. Dessa förteckningar ska årligen insändas till länsstyrelsen. Vid kontroll av ovanstående förteckningar kontrolleras leverantörer, köpare och nödvändiga intyg som ska finnas vid exempelvis kommersiell hantering av vissa djur. Vid denna kontroll kan nya verksamhetsutövare upptäckas och därmed följas upp. De verksamheter som bedriver handel med djur i länet men, enligt verksamhetsutövaren, inte är tillståndspliktiga kan också bli föremål för tillsyn. För verksamheter med handel och preparering beräknas tillsynen kräva 1 pd/objekt.

Uppföljning och utvärdering av verksamheter sker på ett systematiskt sätt genom insamling/registrering av data från vårt tillsynsarbete samt granskning av dessa data. Dessa uppgifter kan användas som underlag för statistik, rapportering och utvärdering. Utvärderingen kan visa på orsaker till ett väl fungerande tillsyns-/miljöarbete eller peka ut problem eller vilka behov som finns av vägledning. Härigenom erhålls också underlag för prioriteringar eller rutinförändringar m.m. i verksamheten. Eventuella påpekanden/kompletteringar följs upp och utvärderas. Särskilt viktigt är att de som varit föremål för uppföljning och utvärdering får en återkoppling och att resultaten sprids och görs tillgängligt för andra intressenter.

Polis och tull har uppmärksammat att problemen med olaglig handel av vilda växter och djur är stort. Dessa myndigheter har efterlyst ett mer omfattande tillsynsarbete. Det är således ett kraftigt eftersatt område i dagsläget.

Avgränsade insatser (planerat)

Avgränsade insatser som det finns behov av är kontroll och information vid djurmässor, kontroll näthandel och information om CITES-artskydd och invasiva arter mm. Miljösamverkan Sverige driver nationella kampanjer med fokus på tillsyn inom olika frågor. Hittills har kampanjerna bl.a. handlat om handel med ål, storrorm, reptiler och örtmedicin i hälsokostbutiker. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att prioritera att delta i dessa nationella kampanjer. Även för de kommande åren planeras nationella kampanjer.

Det finns ett stort behov av att kontrollera den otillåtna handeln med hotade och invasiva arter som sker på internet. Här är resurserna otillräckliga i dagsläget. Det är svårt att sätta en siffra på antal persondagar som kan tänkas behövas för att få en kontroll som är så pass omfattande att den avskräcker för fortsatta olagligheter. Samarbete med nationella myndigheter krävs.

Det förebyggande arbetet bedrivs i huvudsak genom uppdatering av information på hemsidan samt information och rådgivning till kommuner i olika sammanhang, både generellt och specifika planer.

Det finns ett behov av att bättre kontrollera skyddet för fridlysta arter och få bättre uppfattning om problemen, men det är ytterst svårt att arbeta med planerade kontroller eftersom fridlysta arter förekommer oregelbundet. Vissa fridlysta arter är mer utsatta för hot (t ex rovfåglar och orkidéer) och det skulle egentligen behövas punktövervakning av dessa, men detta är i praktiken inte genomförbart. I praktiken blir det så att endast tips om oegentligheter hanteras inom den händelsestyrda tillsynen. Det som däremot går att följa upp är de skydds- och kompensationsåtgärder som ställs som villkor i artskyddsbeslut. Dessa dispenser är ungefär 50 stycken per år (med lite variationer upp och ner). Räknat med 1 pd/ärende skulle uppföljningen av dessa uppgå till i snitt 50 pd per år. Det finns dock inte ett reellt behov av att kontrollera alla dessa beslut utan troligen mellan 15-20 %.

Ett samarbete med Skogsstyrelsen om artskyddet i skogliga miljöer är behövligt.

När det gäller de stora rovdjuren är vårt uppdrag att öka kunskapen om och acceptansen för rovdjur hos allmänheten och förvalta rovdjuren så att vi i länet har långsiktigt livskraftiga stammar i god samexistens med människor. Det har identifierats ett behov av en riktad insats mot illegal jakt (21861 samt 52713 och 52723). För det behövs informationsinsatser och synlighet.

Än så länge är inte föreskrifter och vägledning från Naturvårdsverket och HaV fullt ut komplett så behovet av avgränsade insatser är svårt att överblicka i dagsläget. Det är en handfull invasiva arter som förekommer i Västra Götalands län och som finns med på den EU-lista som kräver utrotning eller hantering. Behovet styrs av antalet arter som är aktuella att hantera just i vårt län och vilka tillsynsåtgärder som de centrala myndigheterna kommer att rekommendera.

Inkommande ärenden (händelsestyrt)

Inkommande ärenden när det gäller rovdjur kan handla om brottsanmälan i samband med olovlig jakt etc. En ovanlig form av händelsestyrd tillsyn är granskning i samband med att laglig avlivning med stöd av 28 § jaktlagen anmäls (vht 21864).

För övriga delar inom verksamheten sker händelsestyrd tillsyn i de fall där Länsstyrelsen får kännedom om skador på fridlysta arter, olovlig verksamhet med CITES-arter eller förekomst av EU-listade invasiva arter.

528 Tillsyn av övrig prövning avseende naturskydd (bl.a. vilthägn)

Tillsynen omfattar kontroll av meddelade tillstånd och dispenser avseende terrängkörning och vattenskoter. Stängselgenombrott ingår i denna tillsyn. Tillsyn över vilthägn består av inspektioner i fält. Planerade samt efter tips från allmänheten (5281, 5282).

Tillsyn innebär också kontroll av verksamheter som innefattar marinvetenskaplig forskning från fartyg från annan stat. Tillsynen över dessa fartyg sker i huvudsak genom Kustbevakningens försorg i och med att en anmälningsplikt vid passering av territorialgränsen råder (5281, 5282).

Återkommande objekt

Länet har 185 registrerade vilthägn varav några är aktiva och innehåller vilt medan ett antal definieras som vilande (hägnägaren har signalerat att vilt åter kommer att hållas på sikt). Några hägn är ej ännu uppförda trots meddelat tillstånd.

Planerad tillsyn av återkommande objekt sker genom platsbesök. Cirka hälften av besöken är oanmälda (mer tidseffektiv) och hälften med kort föransmälan. Ofta utförs även djurskyddskontroll vid tillsynstillfället. Tillsyn sker vid förnyelse av tillstånd och är oftast planerad. Vid enstaka tillfällen sker tillsyn även av hägn vars tillstånd inte behöver förnyas. Vid enstaka tillfällen sker tillsyn händelsestyrt (inkommande), efter tips från allmänheten.

Eftersom stängsel åldras och marker förändras och det är viktigt att hängen hålls rymningssäkra vore det önskvärt med ett tillsynsbesök i varje vilthägn åtminstone vart 5 år. Det tar ungefär 1,5 pd per hägn för kontroll i fält och skrivbordsarbete. Handläggningen är koncentrerad till ett kontor i länet i dagsläget, vilket medför långa resor. Tyvärr prioriteras ofta hägn tillsyn/handläggning ned i konkurrens med annan vilthandläggning vilket är beklagligt med tanke på att det är vanligt förekommande med missköta vilthägn. Ofta stöter Länsstyrelsen på hägn som inte är rymningssäkra. Sveriges frilevande stammar av vildsvin, mufflon, dov- och kronhjort härrör i princip från vilthägn och fler arter med överlevnadspotential finns hägnade i Sverige.

Inkommande ärenden (händelsestyr)

Det inträffar händelser, t.ex. att djur rymmer ur hägn, som föranleder en händelsestyrd tillsyn av hägnen.

Länsstyrelsen har noterat ett ökat intresse för allemansrättsliga frågor. Förfrågningar om allemansrätten per telefon och e-post är många. Oftast stannar förfrågningarna vid upplysningar och goda råd, men ibland uppdagas också händelser som föranleder Länsstyrelsens ingripande med föreläggande om stängselgenombrott. Enstaka sådana inkommande ärenden handläggs efter tips och misstanke om överträdelser.

Behovsutredning vattenskydd

516 Tillsyn av vattenskyddsområden

Områdesskydd omfattas av miljöbalkens sjunde kapitel och inkluderar tillsyn av vattenskyddsområden VÄS-kod 516.

Länsstyrelsens tillsyn av vattenskyddsområden bedrivs huvudsakligen genom förebyggande information och rådgivning till kommunerna (5162). Den operativa tillsyn som bedrivits från Länsstyrelsens sida gäller främst klagomål eller överträdelser av föreskrifter för skyddsområde som anmäls till myndigheten (5161). Vid planerad genomgång av kommunala vattenskyddsområden, i samband med att vi träffar kommunerna, kommer sannolikt behov av specifika insatser att framkomma.

5161 - Händelsestyrd tillsyn

Inkommande ärenden

Behovet av händelsestyrd tillsyn inom vattenskyddsområden kommer att vara detsamma som tidigare år. Under en treårsperiod förutses behovet av tillsyn inom vattenskyddsområden vara detsamma. Behovet av den kontrollerande tillsynen kommer förmodligen minska något eftersom fler kommuner förväntas överta tillsyn, samtidigt förväntas den planerade tillsynen öka något för att stödja kommunerna. Tillsynsbehovet uppskattas till 10 persondagar.

5162 - Egeninitierad tillsyn

Återkommande tillsyn

Den återkommande tillsynen innebär genomgång av medgivna dispenser och tillstånd med villkor samt avslag. Vidare ingår såväl förberedelser, besök som efterarbete. Tillsynsbehovet beräknas till 9 persondagar

Avgränsade insatser

Länsstyrelsens tillsyn av vattenskyddsområden bedrivs huvudsakligen genom förebyggande information och rådgivning till kommunerna. Behov finns också av planerade insatser i befintliga vattenskyddsområden. Planerade tillsynsinsatser kan i första hand bestå i information till dem som berörs av föreskrifterna och samordning med kommunerna som kan vara till hjälp att nå ut, då de har en högre närvaro lokalt. Ibland kan det även vara motiverat att Länsstyrelsen utför inspektioner på plats. I denna punkt ingår också arbete med att aktivt verka för att kommunerna ska begära delegation på att överta tillsynen.

Erfarenheterna från den pågående genomgången av kommunala vattenskyddsområden, som sker i samband med tillsyn av kommunala vattenuttag, visar att behovet av specifika tillsynsinsatser är mindre än förväntat och det uppskattade behovet har därför sänkts från 70 dagar till 10 persondagar.

Behovsutredning vattenverksamhet

535 Tillsyn av vattenverksamhet

Tillsynen inom VÄS 535 omfattar bl.a. hantering av anmälningssärenden enligt miljöbalkens 11 kap. (preciserat i förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. (5351). Även hantering av anmälningssärenden avseende muddring och rensning som kan skada fisket ingår i tillsynen (11 kap. 15 § MB), (5351). Arbetet omfattar vidare förebyggande information om anmälnings- och tillståndsplikten samt annan information och rådgivning till verksamhetsutövare och privatpersoner m.fl. Länsstyrelsen har tillsyn över avfall, farligt avfall och producentansvar vid de verksamheter där länsstyrelsen har tillsynen över vattenverksamheter. Länsstyrelsen har även ansvar för tillsynen i frågor om skydd av den yttre miljön vid hantering av kemiska produkter, varor och biotekniska organismer som inte innebär utsläppande på marknaden vid vattenverksamheter för vilka länsstyrelsen har tillsynsansvar.

Tillsynen omfattar kontroll av hur tillstånd och domar enligt 11 kap. miljöbalken följs samt granskning och uppföljning av egenkontrollen. Arbetet omfattar även inspektioner av icke tillståndsgivna vattenverksamheter för att säkerställa att verksamheterna följer bestämmelserna i miljöbalken samt handläggning av överträdelser (5352-5353).

Tillsynen inkluderar att se till att verksamheterna har nödvändiga villkor i gällande tillstånd, samt om villkoren inte är tillräckliga, ansöka om prövning eller ta upp frågan om att ändra eller upphäva villkor eller i annat fall se till att omprövning sker av verksamheten (5352-5353).

I tillsynen ingår även uppgifter som övervakning, rapportering och information om frågeställningarna kring dammsäkerhet (5352-5353).

5350 Övergripande tillsyn - avgränsade insatser

Behovet för övergripande tillsyn 5350 uppskattas till totalt 362 persondagar. Behovet av övergripande arbete inom tillsyn av vattenverksamhet med bland annat deltagande från länsstyrelsens andra enheter och funktioner såsom administratörer, jurister, fiskeexperter mm kommer fortsatt att vara högre än vad det finns resurser till.

5351 Anmälningssärenden – inkommande ärenden

53511 - Anmälan enligt 11 kap. 9a §

Årligen kommer det in mer än 400 anmälningar. Behovet för prövning av anmälningspliktiga vattenverksamheter 53511 uppskattas till 1320 persondagar.

53512 - Anmälan enligt 15 §

Denna VÄS-kod gäller inte bara för bibehållande av vattnets djup och läge i diken och rinnande vatten utan även i sjöar och hav. Behovet för prövning av anmälan om rensning 53512 uppskattas till 26 persondagar.

5352 Egeninitierad tillsyn - återkommande objekt

53521 - Markavvattning

Den bedömda tidsåtgången beräknas av att en tiondel av de 5 000 markavvattningsföretagen som är legaliserade ska få tillsyn vart femte år med 2 dagar. Behovet uppskattas till 200 persondagar.

53522 - Dammsäkerhetsfrågor

Länsstyrelsen Västra Götalands län har i skrivandets stund (2019-12-12) 34 tillsynsobjekt som har en dammsäkerhetsklass. Dessa kräver återkommande tillsyn. Länsstyrelsens målsättning är att bedriva tillsyn hos varje verksamhetsutövare minst en gång per år. Det är troligt att nya tillsynsobjekt kommer att tillkomma i december 2019 och/eller under år 2020. Personalförändringar har skett under år 2019 och arbetsgruppen som arbetar med dammsäkerhet i Västra Götalands län består nu av två personer från tidigare tre. Det finns en viss risk i låg personalreduktans t.ex. vid oplanerad frånvaro. Att utöka personalstyrkan med en person ses därför som önskvärdt och arbetsgruppen kommer troligtvis att förstärkas med ytterligare en person under år 2020.

Vi ser även att kommer behöva hantera ett antal konsekvensutredningar under 2020 samt begära in konsekvensutredningar där sådana inte har lämnats in till Länsstyrelsen tidigare. I och med Svenska kraftnäts kommande vägledning för Helhetsbedömning är det även troligt att en del dammägare kommer vilja få sina anläggningar omklassade antingen under 2020 eller kommande år. Det tillkommer även tid för att hantera dammsäkerhetsfrågor på ej klassade anläggningar.

Det är även troligt att det i arbetet med den Nationella planen för omprövning av vattenkraften (NAP) kommer att behövas stöd och kompetens inom dammsäkerhet.

Vi gör således en bedömning att behovet av personarbetsdagar kommer att öka under 2020 och framåt. Totalt bedöms behovet uppgå till 310 personarbetsdagar på egeninitierad dammsäkerhetstillsyn år 2020.

Observera att Västra Götalands län räknat upp behovet gentemot de siffror som framgår av modellen för behovsutredningen som endast uppgår till 180 persondagar. En ny tjänst kommer troligen att tillsättas 2020 och det kommer att krävas tid för kunskapsöverföring. Dessutom ser vi att behovet av tillsynstid är större hos mindre B- och C-anläggningar då en del av dessa inte har dammanläggningen som huvudsyssla och således är ovana dammägare. Förutom tillsynsbesök krävs också tid för granskning av årsrapporter, administrativa uppgifter m.m efter tillsynsbesöken vilket gör att vi anser att nyckeltalen som används för att beräkna tidsåtgången för dessa mindre anläggningar är något lågt satta.

53523 - Vattenkraftverk med tillhörande dammar

Behovet beräknas till 210 persondagar. Behovet uppskattas till 2 dagar per kraftverk under 10 MW och 3 dagar per kraftverk över 10 MW. Detta gäller för kraftverk som har tillstånd. Behovet uppskattas vara årligt för kraftverk över 10 MW. Behovet för kraftverk under 10 MW multipliceras med 20 % så att det stämmer överens med Vattenmyndighetens åtgärdsprogram. Enligt Vattenmyndighetens åtgärdsprogram ska länsstyrelserna bedriva tillsyn vid minst en femtedel av vattenkraftverken och dammarna årligen. När den nationella planen för omprövning av vattenkraft och dammar (NAP) är beslutad ska åtgärdsprogrammet anpassas och behovet kan då behöva justeras.

Inom Västra Götalands län finns idag omkring 800 dammar varav cirka 290 är kända vattenkraftverk, varav ca 274 saknar moderna miljövillkor. De flesta av dessa omfattas av Nationella planen (NAP).

De flesta av länets kraftverk styrs av äldre lagstiftning än 1918 års vattenlag. Tillsynen av vattenkraftverk har legat på Länsstyrelserna sedan 1984 och systematisk och egeninitierad tillsyn har under lång tid varit mycket begränsad. Många vattenkraftverk har inte mottagit ett enda tillsynsbesök.

Antalet kraftverk med respektive utan tillstånd har reviderats markant mot tidigare års uppgifter. Detta beror på att tillståndsfrågan ser annorlunda ut sedan 1 jan 2019 då den nya lagstiftningen innebär att även äldre rättigheter räknas som miljöbalks-tillstånd i den bemärkelsen att de går att ompröva. De allra flesta kraftverk har anmälts till NAP vilket innebär att dessa som grundregel får fortsätta bedriva sin verksamhet i avvaktan på prövning och införande av moderna miljövillkor. Enligt vägledning från Havs- och vattenmyndigheten ska Länsstyrelsen fokusera sin tillsyn på anläggningar som inte ingår i NAP. Det finns därför anledning att revidera/minska behovet av att utreda tillståndsfrågan. Den egeninitierade tillsynen bör snarare dimensioneras efter behovet av moderna miljövillkor och miljöanpassningsåtgärder bland objekt som inte omfattas av NAP.

53523 - Andra dammar (i dammregistret)

Behovet beräknas till 112 persondagar baserat på dels 360 dammar med tillstånd och en dag per objekt vart femte år, dels 40 dammar utan tillstånd och fem dagar per objekt fördelat på fem år och inte som en engångsinsats på ett år som mallen anger.

53523 - Vattenbortledning och vattenuttag

Behovet uppskattas till 53 persondagar baserat på 152 tillstånd till bevattning och några ärenden enligt 9a § om vattenbortledning. Utredning av vattenuttag utan tillstånd där utredning behövs om tillstånd krävs uppskattas till 25 persondagar.

Vid perioder med torra uppkommer särskilt behov av tillsyn inom områden med jordbruksbevattning beräknat till 6 persondagar. Uppföljning sker årligen av flöden i vattendrag inför eventuellt beslut om riktlinjer för bevattning, att spara på vattnet vid torra, exempelvis i Tidån och Lidån.

53523 - Särskilt stora objekt

Göteborgs hamn

Aktiebolaget Göteborgs Hamn, GHAB, är Nordens största hamn och utgör både ett nationellt och internationellt godsnav. Inom hamnområdet pågår en stor expansion av nya hamnområden, kajanläggningar samt planerad fördjupning och breddning av farleder för att möjliggöra angöring samt hantering av dagens liksom morgondagens sjöfart, gods- och energitransporter. Väsentlig del av dessa åtgärder berör vattenområdet, med återkommande behov av tillsyn enligt Miljöbalkens 11 kap. Inom ramen för dessa både pågående och planerade åtgärder sker regelbundna möten med hamnen som ett led i kontinuerlig kunskapsöverföring liksom för att vägleda och hantera ärenden som uppkommer. Tillsynsbehovet är 70 persondagar.

Tvärgrupp Göteborg

Utöver hamnens verksamhet pågår i Göteborg en omfattande utveckling inom ramen för Göteborgs ambitioner att tillgängliggöra älvstränderna för ökat bostadsbyggande och rekreation liksom infrastruktursatsningar som Länsstyrelsen hanterar i

Tvärgrupp Göteborg. Omfattande byggnationer av bostadsområden vid vatten, tunnlar, broar och andra exploateringar över och under Göta älv, Säveån, Mölndalsån m fl. som i vissa fall även berör grundvatten pågår vilket kräver kontinuerliga tillsynsinsatser. Projekten överlappar ofta varandra både i tid och i rum, men är enligt gällande lagstiftning prövade enskilt, varför Länsstyrelsen har en viktig roll att se till helhetssynen liksom att tillskapa en effektiv och ändamålsenlig tillsyn. I flera domar som berör åtgärderna har dessutom Länsstyrelsen pekats ut som den ansvariga myndigheten oavsett om åtgärderna innebär åtgärder enligt exempelvis 9 kap MB. Länsstyrelsen behöver se till att tillsynsinsatsen blir likvärdig mellan pågående projekt och samråd med kommunen behövs kring tillsynsuppdelningen då tillsynen också berör miljöfarlig verksamhet. Flera projekt är i bygg och tillsynsskede såsom Västlänken/Olskroken planskildhet, Hisingsbron, sänkningen av E 45 och några projekt tillkommer såsom t ex Masthuggskaje/Järnvågen, ombyggnad av Hamnbanan. Tillsynsbehovet är 590 persondagar.

53523 - Övriga objekt som har tillstånd och finns i register

Övriga objekt som har tillstånd är exempelvis farleder, muddringar, utfyllnader, pigrar, bryggor, tunnlar, kanaler, vägbroar mm och det beräknas finnas 150 objekt och behovet av tillsyn är 1 dag per objekt var 3:e år. Sammanlagt är behovet 50 persondagar.

5352 Egeninitierad tillsyn - avgränsade insatser

53521 - Markavvattningsföretag som inte har tillstånd

Markavvattningsföretag som inte är legaliserade har ett tillsynsbehov på 80 persondagar. Det finns 2000 företag varav en tiondel beräknas få tillsyn vart femte år.

53523 - Utredning av dammar

Utredning av vilka dammar som har tillstånd är en avgränsad insats som beräknas till 20 persondagar baserat på 80 objekt.

53523 – Projekt om tillsyn av vattenverksamheter

Behovet av deltagande i projekt uppskattas till 11 persondagar. Arbete i projekt under 2020 rör i första hand nationell strategi för miljötillsyn.

53523 – Andra mindre vattenverksamheter utan tillstånd

Utredningar och register saknas. Det bedöms dock med största sannolikhet finnas vattenverksamheter som saknar tillstånd. Antal objekt sätts schablonmässigt till 1 st för att indikera att det finns ett behov. Tillsynsbehov uppskattas till en 1 persondag.

53523 - Uppföljning av anmälningar

Behovet av uppföljning av genomförda åtgärder som anmälts enligt 9a eller 15 §§ MB baseras på 25 % av antalet ärenden i snitt de senaste tre åren samt en halv dag per ärende vilket ger 57 persondagar.

5353 Händelsestyrd tillsyn - inkommande ärenden

Till Länsstyrelsen inkommer årligen en stor mängd samtal gällande lagstiftning, vattendomars vattenhushållningsbestämmelser, överträdelse m.m. Några av samtalen genererar en anmälan om att lagar, bestämmelser meddelade av domstol eller äldre rätt inte följs. Vissa av förfrågningarna kan besvaras direkt medan andra leder till att ett ärende öppnas. Vissa kan avskrivas efter ringa arbetsinsats medan några kan

kräva mycket kontakter, granskning och korrespondens. Tidsåtgången för de samtal där förfrågan kan besvaras direkt är svårskattad, men ska ändå tidsredovisas som händelsestyrd tillsyn. Det finns även ett behov av att i större utsträckning följa upp vattenverksamheter i utförandeskedet för att upptäcka överträdelser m.m. så tidigt som möjligt.

53531 - Markavvattning

Tillsynsbehovet uppskattas till 30 persondagar baserat på 10 ärenden per år och tre dagar per ärende.

53532 - Dammsäkerhet

Det är svårt att beräkna hur många personarbetsdagar som kommer att behövas för händelsestyrd tillsyn år 2020. Vi har noterat ett antal projekt som kommer pågå 2020 som kan påverka antalet behövda personarbetsdagar. Vi uppskattar behovet till ca 22 personarbetsdagar kommer läggas på händelsestyrd dammsäkerhet under år 2020.

53533 - Övrig vattenverksamhet

Tillsynsbehovet uppskattas till 525 persondagar vilket motsvarar antalet ärendet i snitt, ca 210 st, de senaste 3 åren med en tidsåtgång om 2,5 dagar per ärende.

Tillsynsbehovet inom området varierar. Variationerna är ofta beroende på de hydrologiska förutsättningarna under året. Under ett torrår kan det krävas betydande tillsynsinsatser för att kontrollera att direktuttag av vatten ur små och medelstora vattendrag för bevattningsändamål inte resulterar i skador på vattendragen, medan denna arbetsuppgift inte är nödvändig under ett år med mer nederbörd. Under nederbördsrika perioder kan tillsynsinsatser istället bli aktuella i samband med översvämningssituationer.

Underlag

Sammanställning av tillsynsbehov för rapportering till Naturvårdsverket (Excel)

Miljösamverkan Sveriges modell för behovsutredning

Register Miljöfarlig verksamhet (NikITa)

Register Sevesoverksamheter (Excel)

Register Vattenverksamheter (Platina)

Tillsynsbehov Miljöfarlig verksamhet (Excel)

Vilthägningsregister (Excel)

Register över CITES-verksamheter

Regionalt program Förorenade områden i Västra Götalands län

Prioriteringslista över förorenade områden i Västra Götalands län

Tillsynsplan Seveso

Behovsutredning Västlänken

m.m.

Länsstyrelsen
Västra Götaland